

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 13-14 grudnia 2013 roku na kierunku *Finanse i rachunkowość* prowadzonym w ramach obszaru nauk społecznych na poziomie studiów pierwszego stopnia realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych o profilu ogólnoakademickim na Wydziale Ekonomii i Zarządzania w Uczelni Łazarskiego w Warszawie

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Tadeusz Kufel – członek PKA

członkowie:

- prof. dr hab. Jerzy Węclawski – ekspert PKA
- prof. dr hab. Stefan Wrzosek – ekspert PKA
- mgr Hanna Chrobak-Marszał – ekspert PKA – ekspert formalno-prawny
- Michał Horajski – ekspert PKA – przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Wizytacja na Wydziale Ekonomii i Zarządzania na kierunku finanse i rachunkowość odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2013/2014. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz drugi. Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku studiów odbyła się w roku 2007 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej Uchwałą Nr 53/2008 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 14 lutego 2008 r.

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Załącznik nr 1 Podstawy prawne oceny jakości kształcenia

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę*

1.1)

Uczelnia rozpoczęła działalność od prowadzenia kształcenia na kierunku *ekonomia* na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej nr DNS-3-0145/TBM/18/93 z dnia 1 czerwca 1993 r. nadającej uprawnienia do prowadzenia kształcenia na poziomie wyższych studiów zawodowych. Decyzją Ministra Edukacji Narodowej i Sportu nr DSW-3-4003/458/EK/Rej.22/04 z dnia 6 kwietnia 2004 r. Uczelnia otrzymała uprawnienia do

prowadzenia studiów pierwszego stopnia na ocenianym kierunku studiów. Na mocy decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 czerwca 2010 r. otrzymała nazwę w jej aktualnym brzmieniu tj. Uczelnia Łazarskiego z siedzibą w Warszawie.

Misja i strategia Uczelni została zatwierdzona Uchwałą Senatu z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie Strategii i Misji Uczelni Łazarskiego. W dokumencie określono jej horyzont czasowy obejmujący lata 2010 – 2015.

Natomiast na Wydziale Ekonomii i Zarządzania opracowano strategię Wydziału, która została przyjęta Uchwałą Rady Wydziału z dnia 27 października 2011 r. i uzupełniona Uchwałą Rady Wydziału w dniu 21 października 2010 r. W dokumencie tym określono horyzont czasowy obejmujący lata 2011 – 2014.

Uchwały Senatu w sprawie strategii zostały podjęte już po decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego w sprawie utworzenia kierunku *finanse i rachunkowość*.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu i Rady Wydziału wraz z listami obecności w powyższych sprawach. W posiedzeniach oraz procedurze tworzenia tych dokumentów nie uczestniczyli interesariusze zewnętrzni.

Uczelnia Łazarskiego w Warszawie w ramach Wydziału Ekonomii i Zarządzania kształci na kierunku „finanse i rachunkowość” na studiach I stopnia w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych o profilu ogólnoakademickim. Ponadto, na tym Wydziale prowadzone jest kształcenie na kierunkach: ekonomia (I i II stopień), zarządzanie (I stopień) oraz stosunki międzynarodowe (I i II stopień).

Misja oraz strategia sformułowana jest na poziomie Uczelni oraz Wydziału. Zaktualizowana wersja strategii wprowadzona jest uchwałą nr 7 Rady Wydziału z dnia 27 października 2011 r. w sprawie uzupełnienia „Strategii Wydziału Ekonomii i Zarządzania” o zmiany wynikające z nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Z kolei Rada Wydziału w dniu 21.10.2010 r. pozytywnie zaopiniowała strategię Wydziału na lata 2011 - 2014.

Zapisy strategii Uczelni kładą nacisk na praktyczny wymiar kształcenia, jego międzynarodowy charakter oraz etos pracy. Zgodnie z misją, Uczelnię Łazarskiego wyróżnia podmiotowe podejście do studentów, którzy zdobywają tu wiedzę, uczą się analitycznego myślenia, odpowiedzialnego przywództwa i zaangażowania obywatelskiego, które jest niezbędne dla procesu kształcenia przyszłych absolwentów.

Strategia rozwoju Uczelni Łazarskiego jest kompleksowym dokumentem zawierającym założenia związane z działalnością i rozwojem Uczelni, w ramach których przewidziano rozwój naukowo-badawczy i dydaktyczny, stymulowany – poza aktywizacją naukową pracowników i studentów – także tworzeniem i uruchamianiem nowych form kształcenia, takich jak np. możliwość kształcenia na kierunku Finanse i Rachunkowość, które nie tylko będą poszerzać ofertę Uczelni, lecz przede wszystkim znacznie wzmocnić jej potencjał merytoryczny.

W „ogólnych założeniach do strategii Uczelni Łazarskiego na lata 2010-2015” przyjęto dwa ważne w tym aspekcie kierunki. Pierwszy z nich to „podnoszenie jakości i warunków kształcenia” realizowane przez tworzenie nowych możliwości kształcenia, kierunków, specjalności i specjalizacji, a także poprzez podnoszenie jakości kształcenia, wdrażanie systemu jakości kształcenia, prowadzenie szkoleń dla pracowników dydaktycznych i naukowych. Drugi to dążenie do uzyskania w 2013 r. miana „Akademii Pracodawców, a więc uczelni ściśle związanej z otoczeniem społecznym i gospodarczym”.

Ponadto zaznaczono potrzebę, a nawet konieczność „wypracowywania atrakcyjnego profilu proponowanych w ofercie kierunków”, „rozszerzenie oferty programowej o nowe uprawnienia do nadawania stopnia doktora, kierunki studiów licencjackich, magisterskich i podyplomowych”, a także „prowadzenie stałej pracy nad udoskonalaniem oferty dydaktycznej oraz jej ukierunkowaniem na potrzeby studentów”.

Kierunek Finanse i Rachunkowość jest jednym z kierunków kształcenia oferowanych przez Wydział Ekonomii i Zarządzania i jest systematycznie unowocześniany poprzez wdrażanie nowych specjalności, uaktualnianie treści programowych, ewaluowanie metod i form kształcenia oraz oceniania, a także ściślejsze łączenie procesu dydaktycznego i naukowego oraz jego uprządkowanie.

1.2)

Uchwałą z dnia 4 czerwca 2012 r. Senat ustalił efekty kształcenia na kierunkach, stopniach i profilach studiów prowadzonych w Uczelni Łazarskiego zgodnych z krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, w tym dla ocenianego kierunku studiów.

Uchwałą nr 1 z dnia 8 października 2012 r. Rada Wydziału uchwaliła i zatwierdziła zmiany w planach studiów na rok akademicki 2012/2013. Uchwałą nr 1 z dnia 18 kwietnia 2013 r. Rada Wydziału zatwierdziła plany i programy studiów pierwszego stopnia w języku polskim na lata 2013 – 2016, w tym dla ocenianego kierunku studiów.

Uchwałą Senatu Uczelni Łazarskiego z dnia 7 listopada 2013 roku zmieniającą uchwałę Senatu z dnia 4 czerwca 2012 roku o efektach kształcenia na kierunkach, stopniach i profilach studiów prowadzonych w Uczelni Łazarskiego wprowadziła zmiany, gdzie dla efektów kształcenia na kierunku *finanse i rachunkowość* ustalono dyscyplinę wiodącą: finanse, a dyscyplinami uzupełniającymi są: ekonomia, nauka o zarządzaniu oraz prawo. Takie przypisanie efektów właściwie identyfikuje dyscypliny naukowe związane z kształceniem na tym kierunku.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu oraz Rady Wydziału wraz z listami obecności w powyższych sprawach. W posiedzeniach tych organów nie uczestniczyli interesariusze zewnętrzni.

Interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni byli obecni w procesie kształtowania koncepcji kształcenia, jej ewaluacji i udoskonalania.

Interesariusze wewnętrzni – kadra nauczająca bierze udział w procesie kształtowania programu studiów, jego koncepcji i planu studiów poprzez uczestniczenie w spotkaniach Katedry Finansów, w trakcie których odbywa się ewaluacja dotychczas realizowanych programów, prowadzone są dyskusje nad nowymi propozycjami dotyczącymi zmian w programach studiów, wdrożeniem nowych przedmiotów, specjalności i zakresu merytorycznego kształcenia.

Uwagi od studentów pozyskuje się poprzez przeprowadzane ankiety, w których pytania dotyczą jakości prowadzonych zajęć i przydatność proponowanych tam treści, a także w trakcie spotkań i rozmów ze studentami prowadzonych przez poszczególnych wykładowców, w ramach ich działań prowadzących do udoskonalenia zakresu merytorycznego kształcenia.

Interesariusze zewnętrznymi biorą udział w procesie tworzenia, dokonywania zmian, uzgadniania i precyzowania wszelkich elementów związanych z kształtowaniem programu kształcenia oraz w procesie konsultacji zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych. Interesariusze zewnętrzni biorą udział w spotkaniach Katedr, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz spotkań Rad Ekspertkich.

W celu realizacji wyżej wymienionych zadań powołano Radę Ekspertką, składającą się z interesariuszy zewnętrznych, która zajęła się przeanalizowaniem potrzeb rynku pracy i wyselekcjonowaniem kompetencji niezbędnych studentom, a później absolwentom do podjęcia pracy zarobkowej oraz ich konkretnego umocowania w bieżących trendach wiedzy i kompetencji wynikających z potrzeb pracodawców.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Przyjęte przez Wydział założenia koncepcji kształcenia na kierunku „finanse i rachunkowość” są zgodne zarówno z celami szczegółowymi i ogólnymi sformułowanymi w strategii Wydziału, a te z kolei są spójne z zapisami misji Uczelni. Wydział oferuje szeroki zakres możliwości studiowania na kierunku "finanse i rachunkowość", poprzez elastyczny dobór specjalności.

1.2) W opracowaniu koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku biorą udział interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni. Stosowane praktyki w zakresie współpracy z interesariuszami pozwalają na ich zaangażowanie w proces kształcenia.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1)

Kierunkowe efekty kształcenia dla kierunku studiów *finanse i rachunkowość* przyjęte zostały Uchwałą Senatu Uczelni Łazarskiego z dnia 4.06.2012 r. o efektach kształcenia na kierunkach, stopniach i profilach studiów prowadzonych w Uczelni Łazarskiego. Program kształcenia na kierunku *finanse i rachunkowość* został zatwierdzony przez Radę Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego w dniu 25 czerwca 2013 r. - dlaczego tak późno?

Cel kształcenia dla ocenianego kierunku studiów sformułowany w ramach opisu koncepcji kształcenia sprowadza się do jednego ogólnikowego zdania: „Celem kształcenia na kierunku Finanse i Rachunkowość jest wykształcenie absolwentów, którzy osiągnęli wszystkie efekty kształcenia przypisane kierunkowi”. Takie określenie celu ogranicza się do stwierdzenia realizacji wymogu formalnego, tj. konieczności osiągnięcia przez absolwentów efektów kształcenia, a nie zawiera informacji o charakterze merytorycznym. Koncepcja kształcenia dla ocenianego kierunku opiera się zasadniczo na przedstawieniu struktury programu z podziałem na lata studiów. Informuje o zakresie przedmiotowym zdobywanej wiedzy oraz ogólnie o umiejętnościach kształtowanych w trakcie studiów. Wskazuje także w ogólnym ujęciu na charakter i rodzaje stosowanych metod dydaktycznych. Mamy zatem do czynienia nie tyle z koncepcją kształcenia co opisem programu kształcenia i sposobów jego realizacji.

Kierunek studiów *finanse i rachunkowość* prowadzony jest na poziomie studiów pierwszego stopnia w ramach profilu ogólnoakademickiego. Uczelnia ustaliła dla niego 16 kierunkowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, 11 w zakresie umiejętności i 8 w zakresie kompetencji społecznych. Zostały one odniesione do efektów obszarowych z dziedziny nauk społecznych dla profilu ogólnoakademickiego. Każdy z efektów kierunkowych został odniesiony do od jednego do czterech efektów obszarowych z dziedziny nauk społecznych. Efekty kierunkowe dla wiedzy zostały opisane szerzej niż efekty obszarowe w tym zakresie, przy czym wskazano odniesienia efektów kierunkowych do wszystkich efektów obszarowych. Efekty kierunkowe dla umiejętności występują w tej samej liczbie co efekty obszarowe, ale nie zastosowano odniesienia do efektu S1A_U10 wskazującego na umiejętności językowe w zakresie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, właściwych dla studiowanego kierunku studiów, zgodne z wymaganiami określonymi dla poziomu B2 ESOKJ. W efekcie kierunkowym dla umiejętności odnoszących się do języka obcego stwierdzono jednak, że absolwent posługuje się językiem obcym na poziomie B2. Zasadność przyjęcia takiego podejścia nasuwa jednocześnie o tyle wątpliwości, że w programie kształcenia nauczanie języków obcych stanowi około 30 % wszystkich godzin

dydaktycznych. W zakresie umiejętności efekty kierunkowe znalazły odniesienie do wszystkich efektów obszarowych. Nie stosowano odniesień efektów kierunkowych do innych obszarów poza naukami społecznymi. Poza wątpliwością odnoszącą się do pominięcia efektu obszarowego w zakresie umiejętności dotyczącego kwalifikacji językowych pozostałe efekty kierunkowe zostały określone prawidłowo i właściwie odniesione do efektów obszarowych w zakresie profilu, poziomu studiów oraz zostały prawidłowo powiązane merytorycznie z koncepcją kształcenia. Na tej podstawie można stwierdzić, że kierunkowe efekty kształcenia zostały opracowane zgodnie z zasadami określonymi w przepisach Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5.10.2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2.11.2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr. 253, poz. 1520). Przy wskazanym zastrzeżeniu co do sposobu sformułowania celu kształcenia w ujęciu literalnym można stwierdzić, że efekty kształcenia określone dla ocenianego kierunku studiów pozwalają na jego realizację.

Dla ocenianego kierunku studiów zostały opracowane szczegółowe efekty kształcenia odnoszące się do modułów i poszczególnych przedmiotów. Efekty modułowe odnoszą się dla większości modułów (poza modułami monotematycznymi, jak Etyka i ochrona własności intelektualnej, czy moduł praktyk) do grup przedmiotów. Są one określone stosunkowo obszernie i wskazują odniesienia do efektów kierunkowych (z reguły od 1 do 3). Na tej podstawie można stwierdzić, że wszystkie efekty kształcenia dla ocenianego programu studiów (kierunkowe, modułowe, przedmiotowe) zostały ze sobą odpowiednio powiązane i tworzą spójną całość.

Kierunek studiów *finanse i rachunkowość* został przypisany do profilu ogólnoakademickiego. W opisie programu kształcenia wskazano, że efekty kształcenia odnoszą się do dziedziny Nauki ekonomiczne i dyscypliny Finanse i Rachunkowość. Taka dyscyplina nie figuruje w wykazie dyscyplin naukowych. Przypisanie efektów kształcenia do jednej dyscypliny w ramach dziedziny nauk ekonomicznych jest o tyle nieprawidłowe, gdyż program kształcenia obejmuje nie tylko treści przedmiotowe mieszczące się w ramach innych dziedzin, jak np. prawo, matematyka, socjologia, filozofia, psychologia, ale także innych dyscyplin z dziedziny nauk ekonomicznych, jak np. nauki o zarządzaniu, ekonomia. Biorąc pod uwagę występujące w programie treści kształcenia, można stwierdzić, że spełnia on w niezbędnym stopniu wymagania formułowane dla obszaru nauki, z którego kierunek się wywodzi.

Dla kierunku studiów *finanse i rachunkowość* została opracowana macierz efektów kształcenia. Zawiera ona określenie kierunkowych efektów kształcenia, wskazuje odniesienie każdego z nich do efektów kształcenia dla obszaru nauk społecznych oraz podaje w ramach jakiego przedmiotu dany efekt kierunkowy jest realizowany. W przypadku prowadzenia zajęć z danego przedmiotu w różnych formach (wykład, konwersatorium, ćwiczenia, e-learning) efekty kierunkowe w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zostały odniesione odpowiednio do każdej formy zajęć. Matryca nie uwzględnia jednak siły realizacji danego efektu w ramach poszczególnych przedmiotów, do których je przyporządkowano (każde powiązanie jest zaznaczone jednym plusem). Tym samym brak jest pełnej informacji na temat stopnia realizacji poszczególnych efektów kierunkowych w ramach przedmiotów tworzących program studiów.

Dla ocenianego kierunku studiów szczegółowe efekty kształcenia zostały opracowane odrębnie dla modułów (grup przedmiotów) oraz przedmiotów. Większość modułów (poza monotematycznymi, jak etyka i ochrona własności intelektualnej, czy moduł praktyk) obejmuje po kilka przedmiotów. Sylabusy modułów nie formułują celów kształcenia. Nie

podają one również treści kształcenia. W rubryce zatytułowanej treści kształcenia zawarte są nazwy przedmiotów. Cele kształcenia, efekty kształcenia oraz treści kształcenia w ramach sylabusów poszczególnych przedmiotów są odpowiednio rozwinięte.

Niewłaściwie określono efekty kształcenia dla modułu praktycznego. Jako kompetencje w zakresie wiedzy podano jedynie „zna podstawowe zasady tworzenia i rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości”. Praktyka zawodowa jest tymczasem zgodnie z informacjami podanymi przez uczelnię organizowana w przedsiębiorstwach i instytucjach. Student w jej ramach raczej nie nabywa wiedzy na temat „tworzenia i rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości”. Niewłaściwie sformułowano także efekty w zakresie umiejętności, także w ramach jednego efektu – „jest przygotowany do pracy zawodowej w instytucjach i organizacjach międzynarodowych jako analityk, ekspert i dyplomata”. Można mieć poważne wątpliwości co do uzyskania takich umiejętności przez studentów studiów pierwszego stopnia na ocenianym kierunku w ramach praktyk zawodowych. Zastrzeżenie budzi także ograniczenie opisu w sylabusie treści modułu kształcenia jedynie przez sformułowanie „Praktyki studenckie”, które w rzeczywistości nie wskazuje żadnych treści.

Cele i szczegółowe efekty kształcenia zostały odpowiednio opisane w ramach sylabusów przedmiotowych, poza wskazanymi jednostkowymi przypadkami, i ich realizacja zapewnia osiągnięcie ogólnych i specyficznych efektów kształcenia przyjętych dla ocenianego kierunku studiów.

Opis założonych dla ocenianego kierunku studiów kierunkowych efektów kształcenia zawarty jest w programie kształcenia. Natomiast szczegółowe efekty kształcenia podane są w sylabusach modułowych i przedmiotowych. Sylabusy modułów i przedmiotów zawierają także odniesienia efektów szczegółowych do efektów kierunkowych. Zamieszczone są na stronie internetowej uczelni w zasobach studenta, co zapewnia dostęp do nich dla zainteresowanych podmiotów.

Efekty kształcenia sformułowane zostały w sposób zrozumiały dla studentów, w ich opinii program studiów na kierunku jest spójny i pozwala na osiąganie założonych efektów kształcenia.

Studenci mają szeroki dostęp do informacji o systemie weryfikacji efektów kształcenia, co związane jest przede wszystkim informacjami jakie otrzymują od prowadzących zajęcia. Uczelnia prowadzi działania mające na celu podnoszenie wiedzy studentów z zakresu KRK, poprzez prowadzących zajęcia, którzy mają obowiązek przybliżać te zagadnienia studentom. Dodatkowo programy nauczania wszystkich przedmiotów występujących w planie studiów są umieszczone na elektronicznej platformie edukacyjnej dla studentów, która umożliwia studentom zapoznanie się z pełnym programem studiów. Studenci obecni na spotkaniu wskazywali na szczególną przydatność narzędzi internetowych oferowanych przez Uczelnię. Na stronie internetowej w części dotyczącej jakości kształcenia na Wydziale, znajdują się dokumenty, które zawierają m.in. informacje na temat Opis sposobów potwierdzania efektów na każdym etapie kształcenia (w tym praktyki, proces dyplomowania).

Studenci podczas spotkania wskazywali, iż w opinii Uczelnia powinna kłaść nacisk na szkolenia z zakresu nowoczesnych systemów informatycznych przydatnych w pracy zawodowej. Studenci *Finansów i Rachunkowości (FiR)* wskazywali na stałą współpracę Uczelni z środowiskiem gospodarczym, co ich zdaniem bardzo pozytywnie wpływa na aktualność i praktyczność przekazywanej im wiedzy i umiejętności, jednocześnie wskazując im kierunki osobistego rozwoju.

Procesy zapewniające weryfikację osiągniętych efektów kształcenia mają charakter standardowy, składają się na nie egzaminy pisemne (w formie opisowej i testowej) a także

egzaminy ustne, zaliczenia mają również formę pracy w grupach oraz opracowywania praktycznych tzw. „studiów przypadku”. Część studentów podkreślała że praca w grupach zazwyczaj prowadzona jest prawidłowo, w sposób pozwalający zdobyć umiejętności a także wykorzystywać kompetencje społeczne, jednak problemem według niektórych studentów jest słaba znajomość języka Polskiego studentów z zagranicy, co w odczuciu pozostałych studentów prowadzi czasami do niesprawiedliwego oceniania, a także wiąże się z niesprawiedliwym podziałem obowiązków, oraz zakresem włożonej pracy w grupach. Studenci *FiR* obecni na spotkaniu podkreślali, iż wprowadzone przez Uczelnię wymogi rekrutacyjne dla studentów zagranicznych wpłynęły pozytywnie na znajomość językową studentów rozpoczynających studia na kierunku.

Udział studentów w tworzeniu programów studiów związany jest z ich udziałem w organach kolegialnych Uczelni. Samorząd Studentów jest stale informowany o proponowanych zmianach, jednak sam nie wykazywał inicjatywy dotyczącej programów. Plany studiów są przedstawiane przedstawicielom studentów do konsultacji i przez nich zatwierdzane. Na Wydziale funkcjonuje Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia. Udział interesariuszy wewnętrznych w procesie ustalania koncepcji kształcenia wynika z formalnych zapisów i procedur. Udział interesariuszy wewnętrznych (studentów) odbywa się głównie za pośrednictwem ich przedstawicieli w Samorządzie Studentów, którzy biorą udział w ustalaniu koncepcji kształcenia. Na wydziale system opiniowania zmian jest sformalizowany (uchwały dotyczące procesu kształcenia, protokoły z posiedzeń Rady Wydziału, itp.). Przykład bezpośredniego udziału interesariuszy w opracowanie programu kształcenia jaki przedstawiła Uczelnia to m.in. wnioski z panelu dyskusyjnego z udziałem studentów i przedstawicieli pracodawców.

2.2)

W ramach programu kształcenia na kierunku studiów *finanse i rachunkowość* opracowane zostały sylabusy dla modułów oraz przedmiotów. W programie ocenianego kierunku studiów wyodrębniono następujące moduły: podstawowy, kierunkowy, etyki i prawa, praktycznych kompetencji naukowo-zawodowych, praktyk, specjalności Bankowość, specjalności Finanse przedsiębiorstw, treści do wyboru, treści poszerzających wiedzę. Nazwa modułu „etyka i prawo” jest myląca, gdyż treść tego modułu ogranicza się jedynie do jednego przedmiotu, tj. etyki i ochrony własności intelektualnej. W programie studiów użyto nazw odbiegających od stosowanych w dokumentach jakimi są sylabusy modułów i matryca efektów kształcenia. Przykładowo program studiów zawiera nazwy: „Moduł: Podstawy prawoznawstwa” (pisownia oryginalna), „Moduł: Podstaw ekonomii II” itp. Modułów takich nie ma jednak wśród modułów, dla których opracowano sylabusy i efekty modułowe. Przedmiot Podstawy prawoznawstwa ujęty jest natomiast w ramach modułu określonego jako Moduł podstawowy. Także w matrycy efektów kształcenia występuje on w tej grupie. Występują zatem rozbieżności pomiędzy planem studiów, matrycą efektów kształcenia, sylabusami modułowymi, co sprawi, że brak jest przejrzystości opisów w tym zakresie.

W ramach każdego modułu podano efekty modułowe z podziałem na odnoszące się do wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W każdej z tych kategorii określono od jednego do kilkunastu efektów modułowych. Wskazano odniesienia efektów modułowych do kierunkowych. W ramach każdego z modułów (oprócz etyki i prawa oraz praktyk) zawarty jest po kilka przedmiotów, często bardzo zróżnicowanych pod względem dyscypliny, do której należą. Np. w ramach modułu kierunkowego są przedmioty finansowe, ale także matematyka finansowa i prognozowanie; w ramach modułu podstawowego są przedmioty ilościowe, ekonomiczne i prawne. Sposoby realizacji zajęć, metody sprawdzania wiedzy, literatura przedmiotu określone łącznie dla modułu a nie do poszczególnych przedmiotów mają niewielką wartość informacyjną, czy wręcz prowadzą do chaosu informacyjnego.

Przykładowo literatura dla modułu podstawowego liczy 13 pozycji podstawowych i 25 uzupełniających z różnych dyscyplin i zakresów zagadnień. Niektóre sformułowania użyte w sylabusach modułowych są przy tym niewłaściwe. Na przykład w sylabusie kierunkowym w opisie modułu podano, że „moduł ten jest modułem uzupełniającym treści kierunkowe”. Szczegółowe efekty kształcenia oraz odnoszące się do nich treści programowe zostały sformułowane w sposób zrozumiały. Powiązane z nimi sposoby sprawdzania wiedzy i umiejętności pozwalają na stworzenie przejrzystego systemu weryfikacji efektów kształcenia.

2.3).

System weryfikacji efektów kształcenia stosowany na kierunku *finanse i rachunkowość*, jak wskazano w Raporcie samooceny, opiera się na różnych metodach i technikach. Do najczęściej stosowanych należą: ustne i pisemne odpowiedzi w ramach zaliczeń częściowych i końcowych oraz egzaminów, czynny udział w zajęciach, przygotowywanie esejów, raportów, prezentacji, sprawozdań, przygotowywanie prac indywidualnych i grupowych, udział w grach strategicznych. Sposoby weryfikacji efektów kształcenia zorientowane są zgodnie z założeniami wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia na weryfikację wszystkich kategorii efektów kształcenia, tj. wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Weryfikacja odbywa się na wszystkich etapach kształcenia. W ramach ćwiczeń, laboratoriów i seminariów dokonuje się systematycznego sprawdzania realizacji efektów kształcenia przez odpowiednie techniki i metody weryfikacji osiągnięć w nauce i realizacji postawionych zadań. Podstawową rolę odgrywa weryfikacja efektów kształcenia związanych z poszczególnymi przedmiotami, co następuje w formie ich zaliczania bądź egzaminu. Stosowane są także różne formy prac przejściowych..

Jako etapy kształcenia przyjęte są semestry i lata studiów, dla których zaliczenia niezbędne jest spełnienie wymagań określonych w Regulaminie studiów. Zaliczenie całych studiów związane jest z zaliczeniem wszystkich ujętych w planie studiów przedmiotów, praktyki zawodowej, zdanie egzaminu dyplomowego oraz uzyskanie pozytywnej oceny pracy dyplomowej.

Na tej podstawie można stwierdzić, że system weryfikacji efektów kształcenia stosowany na kierunku *finanse i rachunkowość* obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia oraz wszystkie etapy procesu kształcenia.

Wymagania, procedury i metody weryfikacji efektów kształcenia odnoszących się do poszczególnych przedmiotów zostały określone w opracowanych dla nich sylabusach. Podają one kryteria oceny oraz wskazują jakie są metody sprawdzania realizacji efektów kształcenia. Modułowe sylabusy podają jedynie zbiorcze informacje dla wszystkich przedmiotów wchodzących w ich skład i ich wartość informacyjna w tym zakresie jest ograniczona.

Weryfikacja efektów kształcenia związanych z praktyką zawodową odbywa się dwutorowo: ocena realizacji programu praktyki dokonywana jest przede wszystkim przez jej zakładowego opiekuna oraz przez osoby upoważnione ze strony uczelni. Zaliczenia praktyki dokonuje dziekan kierując się opinią zakładowego opiekuna praktyk oraz informacją przedstawioną przez Dział Praktyk i Karier o spełnieniu wymagań przyjętych przez uczelnię w tym zakresie.

Studenci ocenianego kierunku studiów zobowiązani są do przygotowania pracy dyplomowej. Ogólne zasady dotyczące przygotowania prac dyplomowych zostały określone w Regulaminie studiów oraz Zarządzeniu Rektora nr 14/12 z dnia 15.10.2012 r. w sprawie procedury dyplomowania w Uczelni Łazarskiego. Określają one zasady uruchamiania seminariów dyplomowych, rejestracji uczestników, przystępowania do obrony pracy dyplomowej, kontroli antyplagiatowej prac. Pracownicy zgłoszeni do prowadzenia seminariów opracowują ich sylabusy określające efekty kształcenia związane z

przygotowaniem pracy dyplomowej. Sprawując opiekę promotorską nad pracą dyplomową mają wpływ na jej przygotowanie zgodnie z przyjętymi efektami poprzez ustalanie tematów prac, ich struktury przedmiotowej, zakresu badań, metod, wykorzystanie źródeł informacji, czuwanie nad spełnieniem przez dyplomanta wymogów formalnych stawianych pracom. Promotor pracy dokonuje systematycznej kontroli i oceny postępów dyplomanta w przygotowaniu pracy. Zaliczenie seminarium w ostatnim semestrze jest możliwe jedynie w przypadku przyjęcia pracy przez promotora.

Praca dyplomowa jest oceniana przez promotora i recenzenta wyznaczanego przez dziekana. Recenzje sporządzane są na znormalizowanych arkuszach i zawierają ocenę pracy z jej uzasadnieniem. Egzamin dyplomowy jest przeprowadzany przez komisję w składzie dziekan bądź upoważniona przez niego osoba jako przewodniczący, promotor i recenzent. Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym i obejmuje pytania z zakresu przedmiotów kierunkowych, specjalnościowych oraz z tematyki pracy dyplomowej. Ostateczna ocena na dyplomie obliczana jest jako średnia ważona średniej ocen ze studiów z wagą 0,6, oceny pracy dyplomowej z wagą 0,2 i oceny z egzaminu z wagą 0,2.

Stosowane na ocenianym kierunku studiów sposoby pomiaru i oceny efektów kształcenia odnoszące się do poszczególnych etapach studiów są prawidłowe i umożliwiają ocenę stopnia ich realizacji.

Określenie na jednolitych zasadach w sylabusach przedmiotowych wymagań związanych z ich zaliczeniem, a także podanie sposobów i kryteriów oceny realizacji efektów kształcenia pozwoliło na standaryzację rozwiązań w tym zakresie w ramach całego programu kształcenia. Odpowiednia standaryzacja sposobów oceniania postępów w nauce nastąpiła także na szczeblu całej uczelni w ramach Regulaminu studiów. Przewiduje on skalę ocen od 2,0 do 5,5 (celujący). Prowadzący przedmiot ma obowiązek wprowadzenia ocen bezpośrednio po sprawdzeniu prac do systemu Wirtualna Uczelnia. Wyniki ocen są podawane do wiadomości studentów i mogą oni występować o ich uzasadnienie. Student ma prawo do jednego egzaminu poprawkowego. W przypadku kwestionowania obiektywizmu prowadzącego zaliczenie bądź egzamin i wystawionej oceny student ma prawo wystąpienia o zaliczenie/ egzamin komisyjny. W przypadku braku zaliczenia wszystkich przedmiotów ujętych w planie studiów danego semestru student ma prawo do wpisu warunkowego, jeżeli nie zaliczył jednego bądź więcej przedmiotów i uzyskał minimum 22 punkty ECTS. System wymagań jest tym samym przejrzysty i pozwala na zachowanie obiektywizmu formułowania ocen.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. protokoły egzaminacyjne oraz karty okresowych osiągnięć studenta prowadzona jest prawidłowo.

Natomiast w dyplomach aktualnie Uczelnia wpisuje niewłaściwie informacje dotyczące obszaru (nauk społecznych). Absolwenci roku 2013 ukończyli studia wg programów kształcenia zgodnych ze standardami kształcenia określonymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166, z późn. zm.), w którym nie były jeszcze określone obszary kształcenia.

Obszary kształcenia powinny być zatem określone i wpisywane do dyplomów – w odniesieniu do studiów pierwszego stopnia – dopiero w roku akademickim 2014/2015, po wypromowaniu pierwszych absolwentów, wg nowych programów opracowanych na podstawie KRK.

W suplementach do dyplomu wskazane byłoby uzupełnienie zapisu dotyczącego statusu uczelni, tj. na jakiej podstawie funkcjonuje Uczelnia (ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742).

Przechowywanie efektów kształcenia. Uczelnia posiada własne archiwum. W Uczelni Łazarskiego w Warszawie obowiązuje Zarządzenie Nr 21/2013 Rektora z dnia 27 września 2004 r. w sprawie Instrukcji organizacji i zakresu działania Archiwum, w tym Archiwum akt studenckich oraz Zarządzenie Nr 23/2013 Rektora z dnia 2 grudnia 2013 r. w sprawie Instrukcji kancelaryjnej. Dokumenty te wprowadzają normatywy kancelaryjno-archiwalne, których celem jest ustalenie zasad postępowania, mających zapewnić sprawne i szybkie wykonywane czynności kancelaryjnych. Zarządzenia to określają zasady przechowywania i postępowania z aktami w toku bieżącej pracy w komórkach organizacyjnych.

Po obronie prac dyplomowych akta przekazywane są do archiwum uczelnianego na podstawie spisu zdawczo-odbiorczego, sporządzonego zgodnie z oznaczeniem przewidzianym w instrukcji oraz zgodnie z określonymi w niej symbolami.

Efekty kształcenia są przechowywane u prowadzących poszczególne przedmioty nauczycieli akademickich oraz w dziekanacie przez **okres jednego semestru**. Zasady ich przechowywania zostały sformułowane przez Dziekana Wydziału Ekonomii i Zarządzania w Zarządzeniu nr 3 – 2010/2013 z dnia 22 października 2012 r. w sprawie procedury archiwizowania prac pisemnych, projektowych i egzaminacyjnych. *Zdaniem Zespołu Oceniającego przechowywanie efektów kształcenia przez okres jednego semestru jest za krótkie.*

Na kierunku *finanse i rachunkowość* prowadzone są zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Zajęcia te Uczelnia określa w Raporcie samooceny jako uzupełniające bądź wspomagające proces kształcenia. E-learning wykorzystywany jest jedynie w odniesieniu do studiów niestacjonarnych. Jego udział w programie kształcenia jest znaczący, gdyż obejmuje 370 godzin zajęć, tj. 29 % ich ogólnego wymiaru. Za pomocą e-learningu prowadzone są przede wszystkim zajęcia z języka obcego (160 godzin), ale także w całości, jak: Podstawy psychologii i niektóre przedmioty do wyboru. Za pomocą e-learningu realizowana jest także część zajęć z takich przedmiotów, jak Analiza finansowa, Bankowość, Prawo gospodarcze i nadzór korporacyjny, Matematyka finansowa i prognozowanie z udziałem od 30 do 50 % łącznej liczby godzin przewidzianych dla przedmiotu. Zastosowanie e-learningu w odniesieniu do tej ostatniej grupy przedmiotów nie wydaje się w pełni zasadne, gdyż ich charakter wymaga raczej zajęć z bezpośrednim udziałem studentów i nauczycieli akademickich.

Do prowadzenia zajęć w tej formie wykorzystywany jest własny portal edukacyjny uczelni. Zajęcia odbywają się z udziałem nauczycieli akademickich, którzy zostali przygotowani do ich prowadzenia w takiej formie. Także studenci objęci są szkoleniami oferowanymi za pomocą platformy edukacyjnej ułatwiający udział w zajęciach na odległość. Dla wszystkich przedmiotów, w ramach których stosowany jest e-learning odbywają się zajęcia wprowadzające zapoznające studentów z formami wsparcia oraz zasadami weryfikacji postępów w nauce. Bieżąca weryfikacja postępów w nauce odbywa się poprzez ocenę udziału studentów w dyskusjach, realizację projektów, wykonanie testów i quizów, przygotowanie prac zaliczeniowych i sprawdzających wskazanych przez wykładowców. Stosowany jest także bieżący monitoring aktywności studentów i wykładowców. Zaliczenia i egzaminy przewidziane dla przedmiotów objętych e-learningiem odbywają się w siedzibie uczelni.

Organizacja i prowadzenie zajęć w ramach ocenianego kierunku studiów z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość jest zgodne z przepisami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25.09.2007 r. w sprawie warunków, jakie muszą być spełnione, aby zajęcia dydaktyczne na studiach mogły być prowadzone z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (Dz. U. Nr 188, poz. 1347 z późn. zm.).

Odsiew na ocenianym kierunku studiów jest dość wysoki i wynosi 21,5 %. Jako przyczyny odsiewu uczelnia wskazuje nieopłacenie czesnego oraz brak postępów w nauce.

Procedury zapewnienia jakości kształcenia stosowane w Uczelni Łazarskiego przewidują działania zmierzające do zapewnienia publicznej dostępności opisu efektów kształcenia, systemu oceny ich realizacji oraz weryfikacji. Informacje w tym zakresie zamieszczane są na stronie internetowej uczelni i podlegają okresowej weryfikacji przez wyznaczone osoby oraz wszystkich pracowników, których dotyczą. Przedmiotem publikacji są w szczególności sylabusy, plany zajęć i inne dokumenty związane z systemem oceny efektów kształcenia. Procedura publikowania informacji na temat kształcenia została uregulowana w zarządzeniu Rektora.

Na tej podstawie można stwierdzić, że uczelnia zapewnia właściwy dostęp do informacji na temat stosowanego systemu oceny efektów kształcenia.

2.4)

Procedura monitorowania losów absolwentów została określona w Zarządzeniu nr 9/2013 Rektora Uczelni Łazarskiego z dnia 20 maja 2013 r. o monitorowaniu losów zawodowych absolwentów. Zgodnie z założeniami przyjętymi w tym Zarządzeniu jednostką prowadzącą badania losów zawodowych absolwentów jest Dział Praktyk i Karier. Badaniami objęci są studenci, którzy wyrazili na to pisemną zgodę odbieraną przed egzaminem dyplomowym. Badanie jest przeprowadzane po roku, trzech i pięciu latach od ukończenia studiów. Stosowana jest metoda badania internetowego CAWI. Wyniki badań będą opracowywane w formie raportu i przedkładane do analizy właściwym organom i jednostkom uczelni. Mają one służyć do podejmowania działań prowadzących do poprawy jakości kształcenia w uczelni. Aktualnie przeprowadzone zostały badania w odniesieniu do rocznika absolwentów 2012 i opracowane zostały wyniki wstępne tych badań.

Należy wskazać, że już w latach poprzednich uczelnia podejmowała badania dotyczące swoich studentów i absolwentów. W 2012 r. zostały przeprowadzone badania satysfakcji studentów Uczelni Łazarskiego oraz badania kompetencji i umiejętności absolwentów.

System zapewnienia jakości kształcenia w Uczelni Łazarskiego przewiduje udział interesariuszy w procesie określania i weryfikacji efektów kształcenia na kilku poziomach. Interesariusze wewnątrzni i zewnątrzni są włączeni w prace katedr, rady wydziału oraz wydziałowej i uczelnianej komisji ds. jakości kształcenia. Interesariusze zewnątrzni biorą udział w procesie tworzenia i dokonywania zmian wszystkich elementów związanych z procesem kształcenia poprzez udział w radach eksperckich powołanych dla poszczególnych kierunków studiów. Dodatkowo przeprowadzane są konsultacje z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego dotyczące określania efektów kształcenia i innych elementów całego procesu kształcenia.

Pierwsze działania mające na celu monitorowanie losów absolwentów Uczelnia podjęła w roku akademickiego 2011/2012. Obecnie System monitorowania losów absolwentów funkcjonuje w oparciu o Zarządzenie Rektora Uczelni Łazarskiego z dnia 20 maja 2013 r. „o monitorowaniu losów zawodowych absolwentów”. System monitorowania

zgodnie z uchwałą Senatu z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie Uczelnianego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia.

Jednostką w Uczelni odpowiedzialną za badanie losów absolwentów jest Dział Praktyk i Karier. Udział absolwentów w badaniu jest dobrowolny. Dział Praktyk i Karier prosi studentów kończących studia o wyrażenie zgody na udział w badaniu losów zawodowych absolwentów. System zakłada, iż badanie ma charakter etapowy.

Etap 1. uzyskanie zgody na badanie. Etap 2. Dobór grupy i określenie czasu przeprowadzania badań. Etap 3. przeprowadzenie badania. Etap 4. Opracowanie wyników i udostępnianie wyników badań.

Badanie losów absolwentów jest realizowane za pomocą internetu, przy wykorzystaniu techniki CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) przy wykorzystaniu platformy IBM oraz autorskiego kwestionariusza. Zbiorcze raporty oraz analizy mają docierać w formie zdepersonalizowanej do Uczelnianej oraz Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia, a także do Zespołów ds. Oceny i Analizy Realizacji Efektów Kształcenia. Uczelnia opracowała założenia systemu, a także procedury przeprowadzenia badania, natomiast w momencie wizytacji nie posiadała efektów działań podjętych po przeprowadzonych badaniach.

Ostatnią ankietę wypełniło 53% absolwentów z grupy tych, którzy wyraziły zgodę na przesyłanie narzędzi do badania.

W utrzymaniu trwałych relacji z absolwentami istotną rolę odgrywa również Klub Absolwenta działający na Uczelni.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Analiza tematów prac dyplomowych na ocenianym kierunku studiów z roku akademickiego 2012/2013 prowadzi do stwierdzenia, że wszystkie są zgodne z kanonem wiedzy dla finansów i rachunkowości. Jakość prac jest różna. Obok takich, które mają cel badawczy i oparte są na badaniach empirycznych, są takie, w których celu nie określono lub określono jako zamiar opisanie czegoś, jedynie relacjonujące zagadnienie na podstawie skromnego lub nieco bogatszego zestawu literatury. Dość często spotykano wady formalne opracowań i niepoprawności językowe. W większości wypadków prace były oceniane zbyt wysoko. Za wadę można też uznać powtarzanie się tych samych par promotor - recenzent.

W ramach poprzedniej oceny kierunku kształcenia przez PKA nie były formułowane uwagi i zalecenia w odniesieniu do niniejszego kryterium.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Cel kształcenia nie został sformułowany w sposób merytorycznie poprawny. Efekty kierunkowe zostały określone prawidłowo i właściwie odniesione do efektów obszarowych w zakresie profilu, poziomu studiów oraz odpowiednio powiązane z koncepcją kształcenia. Kierunek studiów został wadliwie odniesiony do dziedzin nauki i dyscyplin naukowych. Efekty szczegółowe opracowano dla modułów oraz poszczególnych przedmiotów i zostały one odpowiednio powiązane z efektami kierunkowymi wskazując na możliwość ich realizacji.

2.2) Szczegółowe efekty kształcenia oraz odnoszące się do nich treści programowe zostały sformułowane w sposób zrozumiały, a określone dla nich sposoby sprawdzania wiedzy i umiejętności pozwalają na stworzenie przejrzystego systemu weryfikacji..

2.3) System weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wszystkie kategorie efektów kształcenia oraz wszystkie etapy procesu kształcenia. Procedury i metody weryfikacji realizacji efektów kształcenia odnoszące się do procesu dyplomowania są odpowiednio dobrane. Stosowanie metod i technik kształcenia na odległość zapewnia bieżącą weryfikację realizacji uzyskanych efektów kształcenia, a egzaminy odbywają się w siedzibie uczelni. Uczelnia zapewnia właściwy dostęp do informacji na temat stosowanego systemu oceny efektów kształcenia. Formy sprawdzania wiedzy w ocenie studentów są adekwatne do rodzaju zajęć, studenci wskazywali na problemy językowe studentów z zagranicy i problem oceny osiągniętych przez nich efektów kształcenia.

2.4) Uczelnia opracowała procedury związane z badaniem losów absolwentów. Badania w tym zakresie zostały przeprowadzone dla jednego rocznika i opracowano ich wstępne wyniki. Poprzez odpowiednie rozwiązania instytucjonalne zapewniono także udział interesariuszy w kształtowaniu efektów kształcenia.

Kryterium 3. Program studiów a możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

3.1)

Program studiów dla kierunku *finanse i rachunkowość* został zatwierdzony Uchwałą Nr 1 Rady Wydziału Ekonomii i Zarządzania Uczelni Łazarskiego z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie zatwierdzenia planów i programów studiów pierwszego stopnia w języku polskim na lata 2013-2016.

Jako cel studiów określony w opisie sylwetki absolwenta kierunku studiów *finanse i rachunkowość* przyjęto kształcenia specjalistów przygotowanych do pracy w przedsiębiorstwach, instytucjach finansowych oraz jednostkach administracji państwowej i samorządowej. Struktura sylwetki absolwenta ocenianego kierunku studiów została odniesiona do grup przedmiotów składających się na program kształcenia. Zakłada się, że w ramach przedmiotów podstawowych i kierunkowych absolwent nabędzie wiedzę i uzyskuje umiejętności o charakterze w dużym stopniu interdyscyplinarnym, obejmującym poza zagadnieniami finansowymi także treści z zakresu ekonomii i prawa. Program kształcenia obejmuje w tej części również przekazywanie wiedzy i kształtowanie umiejętności z zakresu przedmiotów ilościowych. Natomiast w ramach specjalności absolwenci mają nabywać wiedzę i umiejętności zarówno o charakterze teoretycznym, jak i praktycznym z zakresu przedmiotowego odpowiadającego danej specjalności. Studenci mają możliwość samodzielnego kształtowania części programu przez wybór zajęć w zależności od swoich zainteresowań i planów zawodowych. Program kształcenia uwzględnia także kształtowanie kompetencji społecznych ułatwiających funkcjonowanie absolwenta na rynku pracy. Tak sformułowane założenia programowe są prawidłowe. Możliwość ich realizacji budzi jednak pewne wątpliwości związane z tym, że bardzo duży udział w programie studiów na kierunku *finanse i rachunkowość* posiada nauczanie języków obcych. Zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych przypada na nie po aż 30 % ogólnej liczby godzin zajęć dydaktycznych. Dodatkowo relatywnie dużo godzin mają przedmioty metodyczne: Umiejętność pisania akademickiego 60 godzin, Metodyka pracy i badań I i II po 30 godzin, Proseminarium – metodologia badań naukowych 30 godzin, a więc łącznie 150 godzin i 7,8 % udziału w łącznym ich wymiarze czasowym. Dla studiów niestacjonarnych liczby te są odpowiednio mniejsze, ale udziały analogiczne. Studenci obcokrajowcy realizują w ramach programu studiów także dwa przedmioty: język polski i kultura oraz język polski w wymiarze 150 godzin, a więc dla nich prawie połowa zajęć nie jest bezpośrednio związana z kanonem wiedzy finansów i ekonomii, wliczając w to nawet przedmioty kształtujące wiedzę ogólną i

ilościowe. W strukturze programu kształcenia istotny udział posiadają języki obce i metodologia badań, co nie ma odzwierciedlenia w przyjętej sylwetce absolwenta. Podsumowując, należy stwierdzić, że program kształcenia na kierunku finanse i rachunkowość umożliwi realizację przyjętych celów i efektów kształcenia ale jego struktura w ramach przyjętej liczby godzin wywiera określony wpływ na stopień ich realizacji.

Studia pierwszego stopnia na kierunku *finanse i rachunkowość* prowadzone w Uczelni Łazarskiego trwają 6 semestrów i są realizowane w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Struktura przedmiotowa programów kształcenia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych jest identyczna. Różnica pomiędzy nimi sprowadza się do wymiaru godzin zajęć. Na studiach stacjonarnych łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych wynosi 1920, a na studiach prowadzonych w formie studiów niestacjonarnych 1280. Są to relatywnie duże wymiary godzin zajęć dydaktycznych, ale jak już wskazano powyżej, w ich strukturze znaczące miejsce zajmują języki obce oraz metodyka pracy i badań naukowych. Na przedmioty finansowe obowiązkowe dla wszystkich studentów przypada 240 godzin (na studiach niestacjonarnych 175), na ekonomię 90 (60), prawo 75 (55), przedmioty humanistyczne 90 (60), przedmioty ilościowe 195 (130), przedmioty specjalnościowe 180 (120), przedmioty do wyboru 330 (180). W tej ostatniej grupie są przy tym przedmioty z zakresu finansów, ekonomii, metod ilościowych. Łącznie wymieniona grupa przedmiotów obejmuje na studiach stacjonarnych 1200 godzin zajęć, a na studiach niestacjonarnych 780 godzin. W ramach podanej struktury przedmiotowej ujęte są wszystkie przedmioty mieszczące się w tradycyjnie w planie studiów kierunku *finanse i rachunkowość*. Można jedynie mieć zastrzeżenie do bardzo wąskiego zakresu przedmiotów z rachunkowości. Brak jest przedmiotu Rachunkowość, a jako przedmiot obowiązkowy dla wszystkich ujęto w programie Rachunkowość finansową i zarządczą. Trzy przedmioty z rachunkowości uwzględnione są w ramach przedmiotów do wyboru. Brak jednak ich wybrania oznacza bardzo ograniczoną wiedzę i umiejętności absolwenta z tego zakresu.

Analiza sylabusów przedmiotowych wskazuje na prawidłowy dobór treści kształcenia dla poszczególnych przedmiotów oraz stosowanych form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia. Należy jednak zwrócić uwagę na relatywnie duży zakres zastosowania metod kształcenia na odległość na studiach niestacjonarnych (29 % wymiaru godzinowego), w tym w odniesieniu do części przedmiotów podstawowych i kierunkowych. Ograniczenie zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego może w tych przypadkach wpływać ograniczająco na możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Program studiów na kierunku finanse i rachunkowość umożliwia studentom dokonywanie wyboru modułów kształcenia. Student może dokonać wyboru modułu specjalizacji, wykładów monograficznych z modułu przedmiotów ograniczonego wyboru, przedmiotów obieralnych z modułu przedmiotów swobodnego wyboru oraz seminarium dyplomowego. Przedmioty do wyboru ujęte są w czterech grupach, w ramach których studenci mogą dokonywać wyboru 1, 2 bądź 3 przedmiotów z odpowiednio 3, 4 i 6 przedmiotów. Zakres wyboru jest zatem odpowiedni. Przedmioty do wyboru obejmują przedmioty z zakresu ekonomii, finansów oraz metod ilościowych. Do wskazanych modułów mogących stanowić przedmiot wyboru przypisanych jest 45 % ogólnej liczby punktów ECTS przewidzianej dla ocenianego kierunku studiów.

Na kierunku *finanse i rachunkowość* oferowane i realizowane są dwie specjalności: Bankowość i doradztwo finansowe oraz Finanse przedsiębiorstw.

W ramach programu specjalności Bankowość i doradztwo finansowe ujętych jest 6 przedmiotów, w tym 5 z zakresu finansów oraz Prawo gospodarcze. Dwa przedmioty finansowe mają charakter dość ogólny (Rynki walutowe, Giełda papierów wartościowych). Dwa dalsze dotyczą ogólnych zasad funkcjonowania instytucji finansowych a nie produktów i usług, które może oferować doradca finansowy (Zarządzanie komercyjnym, Ekonomika i

organizacja przedsiębiorstwa ubezpieczeniowego). Pierwszy z nich można uznać jako element kształcenia w ramach „bankowości”. Jedynie przedmiot Inwestycje tradycyjne i alternatywne odpowiada charakterowi kwalifikacji pożądanym u doradcy finansowego. Trudno się w takiej sytuacji zgodzić z określeniem podanym w ramach sylwetki absolwenta dla specjalności, że pozwala ona zdobyć gruntowną wiedzę na temat rynków finansowych. Absolwent poznaje jedynie wybrane elementy tej wiedzy.

Także w ramach specjalności Finanse przedsiębiorstw ujętych jest 6 przedmiotów. Opis sylwetki absolwenta tej specjalności zawarty w Raporcie samooceny odbiega w dużej mierze od treści kształcenia. W ramach opisu sylwetki absolwenta stwierdzono, że studenci zdobywają wiedzę na temat rachunkowości budżetowej i grup kapitałowych, analizy kosztów, analizy i interpretacji wyników finansowych przedsiębiorstwa. Tymczasem w ramach specjalności nie ma przedmiotów z zakresu zarządzania finansami przedsiębiorstwa czy rachunkowości zarządczej. Są tam natomiast ujęte takie dość ogólne i nie związane bezpośrednio z finansami przedsiębiorstwa przedmioty, jak Prawo bankowe i Prawo podatkowe. Pozostałe przedmioty związane są z finansowaniem przedsiębiorstw, głównie ze źródeł zewnętrznych, przy czym trzy przedmioty zachodzą merytorycznie na siebie (Zewnętrzne źródła finansowania inwestycji, Kredyty i zabezpieczenia bankowe, Finansowanie MSP). Szósty przedmiot specjalności to Usługi ubezpieczeniowe dla firm.

W takiej sytuacji należy stwierdzić, że programy specjalności nie są spójne z ich nazwami i nie pozwalają osiągnąć w odpowiednim stopniu celów kształcenia związanych z wykształceniem specjalisty w danym zakresie.

Metody kształcenia na odległość stosowane są w szczególności w odniesieniu do kształcenia z przedmiotów, których celem jest zdobycie umiejętności praktycznych. Odnosi się to do języka obcego, umiejętności pisania akademickiego, Statystyki, Analizy finansowej. Matematyki finansowej i prognozowania. Zajęcia te nie odbywają się zatem w warunkach rzeczywistych, z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich i studentów.

Sposób kalkulacji nakładu pracy studenta podany został w ogólnym zarysie w Raporcie samooceny. Na nakład pracy składa się praca wykonywana w ramach zajęć organizowanych przez uczelnię oraz praca własna studenta. W ramach godzin organizowanych przez uczelnię uwzględnia się godziny kontaktowe w ramach zajęć ujętych w planie studiów oraz godziny zajęć bez bezpośredniego udziału nauczyciela akademickiego (zajęcia e-learningowe). Praca własna obejmuje w szczególności takie elementy, jak: przygotowanie się do zajęć, kwerenda biblioteczna, przygotowanie prac zaliczeniowych, opracowanie zleconych zagadnień, przygotowanie się do zaliczenia bądź egzaminu. Analiza sylabusów przedmiotów dla ocenianego kierunku studiów wskazuje, że nie we wszystkich przypadkach prawidłowo określono nakład pracy związany z ich realizacją. Na przykład dla przedmiotu Bankowość podano następującą strukturę czasu pracy: wykład 20 godzin, warsztaty internetowe 15, przygotowanie się do wykładu 30, do warsztatów 60, do egzaminu 30, przygotowanie referatu 30. Wątpliwość budzi „przygotowanie się do wykładu” oraz przygotowanie referatu. Uczelnia nie przedstawiła prac w formie referatów dla tego przedmiotu wykonywanych przez studentów.

W uczelni wprowadzony został system ECTS. Liczba punktów ECTS ustalana jest w oparciu o nakład pracy studenta niezbędny do zaliczenia danego przedmiotu. Jeden punkt ECTS jest odniesiony do 30 godzin nakładu pracy we wskazanych powyżej formach.

Program kształcenia na kierunku *finanse i rachunkowość* przewiduje, że student musi uzyskać dla zaliczenia semestru 30 punktów ECTS, dla zaliczenia roku 60, a dla zaliczenia całych studiów 180 punktów. Program studiów przewiduje, że łączna liczba punktów ECTS, którą student musi uzyskać na zajęciach wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów wynosi dla studiów stacjonarnych 64 a dla studiów niestacjonarnych 42. Stanowi to odpowiednio zaledwie 36,7 i 23,3 % ogólnej liczby punktów

ECTS. Określenie takie jest niejasne i wynika z niewłaściwej interpretacji sposobu kalkulacji nakładu pracy.

Punkty ECTS podane są dla wszystkich przedmiotów w planie studiów oraz w sylabusach modułowych, jako suma dla całego modułu. Punkty ECTS podano także w sylabusach przedmiotowych. Szczegółowa analiza liczby punktów przypisanych do poszczególnych przedmiotów bądź ich grup budzi pewne wątpliwości. Na przykład w odniesieniu do przedmiotów do wyboru w semestrze 5 dla trzech wybieranych przedmiotów w łącznym wymiarze 90 godzin przypisano 9 punktów ECTS, dla dwóch wybieranych w ramach drugiej grupy o łącznym wymiarze 60 godzin 4 punkty, a dla jednego wybranego z trzeciej grupy o wymiarze 30 godzin też 4 punkty. W 6 semestrze przedmiot do wyboru w wymiarze 30 godzin został wyceniony na 5 punktów. Dlaczego 30-godzinny przedmiot Mikroekonomia, który obejmuje ćwiczenia, a więc wymaga dużej pracy własnej został wyceniony na 3 punkty ECTS, a Socjologia, Filozofia i Podstawy psychologii realizowane w tym samym wymiarze czasowym jedynie jako wykład mają po 4 punkty? Taki rozkład punktów ECTS nie znajduje uzasadnienia merytorycznego.

System ECTS stosowany na kierunku *finanse i rachunkowość*, poza sformułowanymi uwagami szczegółowymi, jest zgodny z przepisami Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5.10.2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14.09.2011r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć realizowanych przez studenta (Dz. U. Nr. 201, poz. 1187).

System ECTS funkcjonujący w uczelni wykorzystywany jest w szczególności w ramach wyboru przez studentów treści nieobowiązkowych. Studenci wybierając określone przedmioty muszą dla uzyskania zaliczenia zgromadzić wymaganą dla danego semestru liczbę 30 punktów ECTS. Przedmioty do wyboru stanowią w ramach ocenianego programu kształcenia dość liczną grupę i system ECTS ma do nich zastosowanie.

System ECTS umożliwia studentom odbywanie części studiów w innych uczelniach krajowych bądź zagranicznych. Na ocenianym kierunku studiów w wymianie zagranicznej (Erasmus) uczestniczy przeciętnie 2 studentów w roku akademickim.

W pierwszym semestrze realizowane są dwa przedmioty podstawowe (Mikroekonomia oraz Podstawy prawoznawstwa), jeden ilościowy (Narzędzia matematyczne w ekonomii). Pozostałe to przedmioty metodyczne (Metodyka pracy i badań, Umiejętność pisania akademickiego), wychowanie fizyczne (przedmiot do wyboru w e-learningu na studiach niestacjonarnych), język obcy. Realizowane w semestrach pierwszym i drugim przedmioty z zakresu metodyki pracy i badań nie zapewniają powiązania z wiedzą kierunkową i specjalistyczną, która jest przekazywana dopiero w dalszych semestrach studiów. Bardziej celowe byłaby realizacja przynajmniej części godzin zajęć z przedmiotów metodycznych wówczas, gdy student mógłby rozwijać odpowiednie umiejętności w odniesieniu do wiedzy bardziej specjalistycznej. W semestrze drugim ujęte są Podstawy ekonomii II, trzy przedmioty społeczno-humanistyczne, Etyka i ochrona własności intelektualnej, Metodyka pracy i badań II, wychowanie fizyczne (przedmiot do wyboru w e-learningu na studiach niestacjonarnych), języki obce. Zdecydowana większość przedmiotów podstawowych i kierunkowych skoncentrowana jest w semestrze trzecim i czwartym. W semestrze czwartym realizowanych jest także aż połowa zajęć specjalnościowych, a w kolejnych ich liczba systematycznie maleje do 2/6 i 1/6. W semestrze piątym dominują zajęcia do wyboru (180 godzin w stosunku do 60 przedmiotów specjalnościowych). Również w semestrze 6 połowa zajęć przypada na zajęcia do wyboru. Seminarium dyplomowe realizowane jest tylko w tym semestrze (poprzedza je proseminarium – metodologia badań naukowych w semestrze 5). Ta struktura zajęć ilustrowana przykładową liczbą godzin dla

studiów stacjonarnych jest identyczna dla studiów niestacjonarnych. Budzi ona następujące zastrzeżenia:

- zbyt mało przedmiotów podstawowych jest realizowanych w pierwszych semestrach, a nadmiernie skoncentrowano je w semestrze trzecim i czwartym;
- przedmioty metodyczne wyprzedzają przedmioty kierunkowe i specjalnościowe, co powoduje, że studenci nie rozwijają swoich umiejętności w odniesieniu do zakresu wiedzy merytorycznej;
- przedmioty specjalnościowe są nadmiernie skoncentrowane w semestrze czwartym i ich liczba maleje w następnych, a tymczasem specjalizacja powinna się pogłębiać w odwrotnej kolejności.

Na kierunku *finanse i rachunkowość* praktyki zawodowe są elementem procesu edukacyjnego ujętym w programie kształcenia. Zasady odbywania praktyk zostały określone w Regulaminie studiów oraz Regulaminie studenckich praktyk zawodowych wprowadzonym Zarządzeniem Nr 9/10 Rektora Uczelni Łazarskiego z dnia 30.09.2010 r. Praktyki zawodowe, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych realizowane są w wymiarze 160 godzin. Jako cele praktyk przyjęto poszerzenie wiedzy nabywanej w trakcie studiów, rozwój określonych umiejętności zawodowych oraz zapoznanie studenta z warunkami pracy w miejscu praktyki.

Organizacją praktyk w uczelni zajmuje się Dział Praktyk i Karier. Prowadzi on ewidencję studentów odbywających praktyki, akceptuje programy praktyk, podpisuje porozumienia z zakładami pracy przyjmującymi na praktyki,

Praktyki zawodowe studentów ocenianego kierunku odbywają się w jednostkach gospodarczych, jednostkach administracji państwowej i samorządowej, instytucjach publicznych oraz innych jednostkach organizacyjnych, przy czym miejsce praktyki musi odpowiadać jej celom i programowi określone dla kierunku studiów.

Uczelnia dopuszcza odbywanie praktyki zawodowej w kilku formach:

- praktyki zorganizowanej przez uczelnię w ramach posiadanych przez nią ofert praktyk;
- praktyki w jednostce wybranej przez studenta, która została zaakceptowana przez uczelnię;
- zatrudnienia na umowę o pracę, umowę cywilnoprawną bądź staż zawodowy;
- prowadzenia własnej działalności gospodarczej;
- odbycia praktyki w ramach programu Erasmus.

Uczelnia posiada porozumienia o współpracy z kilkunastoma zakładami pracy w sprawie praktyk studenckich ułatwiające studentom pozyskanie miejsca praktyki. Studenci, którzy sami znajdują miejsce praktyki muszą wystąpić o jego zaakceptowanie przez Uczelnię. Analiza dokumentacji dotyczącej praktyk wskazuje, że w roku akademickim 2012/2013 na 30 praktyk odbytych przez studentów ocenianego kierunku 10 zostało zorganizowanych przez Uczelnię, 12 w miejscach samodzielnie znalezionych przez studentów, 4 zostały zaliczone na podstawie pracy wykonywanej przez studentów i 4 w oparciu o własną działalność gospodarczą.

Przepisy Regulaminu studenckich praktyk zawodowych określają w sposób szczegółowy warunki i zasady odbywania praktyk. W szczególności zwracają uwagę na konieczność zgodności praktyki z przyjętym dla praktyk zawodowych programem. Dokumenty związane z praktykami dostępne są na stronie internetowej. Zaliczenia praktyki dokonuje dziekan w oparciu o zaświadczenie o odbyciu praktyki. Student musi zaliczyć praktykę przed przystąpieniem do egzaminu dyplomowego.

Na powyższej podstawie można stwierdzić, że praktyki zawodowe na kierunku *finanse i rachunkowość* zostały w sposób prawidłowy włączone do programu studiów. Ich wymiar

czasowy, termin realizacji oraz dobór miejsc, w których się odbywają, jest zgodny z celami i efektami kształcenia określonymi dla tych praktyk. Systemu kontroli i zaliczania praktyk funkcjonuje w sposób prawidłowy.

Zajęcia na studiach stacjonarnych prowadzone są od poniedziałku do piątku z różnym rozkładem czasowym w trakcie dnia, od godziny 8.00 do godzin popołudniowych. Poszczególne przedmioty realizowane są w ramach bloków o wymiarze czasowym 2 godzin zegarowych.

Zajęcia na studiach niestacjonarnych odbywają się w ramach zjazdów. W trakcie semestru odbywa się 8 zjazdów. Zajęcia w zarówno w soboty, jak i niedziele trwają od 8.00 do 18.50, z przerwą od 14.20 do 14.40. Większość zajęć odbywa się w ramach bloków obejmujących dwie godziny zegarowe z danego przedmiotu.

Zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów prowadzone są w formie wykładów, ćwiczeń, konwersatoriów, seminariów oraz w systemie e-learningu. Ze względu na podobieństwa części przedmiotów niektóre zajęcia wykładowe realizowane są wspólnie dla studentów kierunków ekonomicznych. W związku z tym liczebność toków wykładowych wynosi nawet do 153 osób (Mikroekonomia). Liczebność grup ćwiczeniowych wynosi od kilkunastu do 42 osób (Umiejętności pisania akademickiego), grup konwersatoryjnych sięga 65 osób (Metodyka badań i pracy), seminaryjnych do 16 osób, lektoratowych od 8 do 20 osób. Taka górna liczebność grup studenckich jest w odniesieniu do zajęć wymagających aktywności wszystkich studentów, jej kontrolowania i oceny zbyt duża.

Uczenia Łazarskiego stwarza wybitnie uzdolnionym studentom możliwość realizacji studiów według indywidualnego planu i programu kształcenia. Warunki ubiegania się i zasady realizacji studiów w tej formie określone są w Regulaminie studiów. Program kształcenia musi w tym przypadku umożliwić realizację efektów kształcenia. Zgodę na studia według indywidualnego planu i programu studiów może uzyskać student, który osiągnął średnią z dotychczasowego przebiegu studiów co najmniej 4,0. Zgodę wydaje dziekan na podstawie wniosku zawierającego propozycję planu studiów oraz opiekuna naukowego, który musi mieć co najmniej stopień naukowy doktora. Opiekun akceptuje proponowany przez studenta plan studiów.

Regulamin studiów obowiązujący w uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów przewiduje możliwość przyznawania studentom prawa do odbywania studiów w ramach ich indywidualnej organizacji. Indywidualna organizacja studiów nie może prowadzić do zmniejszenia wymagań odnoszących się do zakresu i poziomu wiedzy przewidzianych planem i programem studiów. O indywidualną organizację studiów mogą ubiegać się studenci samodzielnie wychowujący dzieci, znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, osoby niepełnosprawne, osoby osiągające wybitne wyniki sportowe, studenci studiujący równoległe na innych kierunkach oraz wybrani do organów kolegialnych uczelni. Decyzję o przyznaniu indywidualnej organizacji studiów podejmuje dziekan.

W roku akademickim 2012/2013 na kierunku *finanse i rachunkowość* nie było studentów studiujących według indywidualnych planów studiów, natomiast z indywidualnej organizacji studiów korzystało 2 studentów.

3.2)

Efekty kształcenia opracowane dla kierunku *finanse i rachunkowość* w układzie obejmującym efekty kierunkowe, modułowe i przedmiotowe tworzą spójną całość. Do efektów przedmiotowych zostały wskazane treści programowe. Są one opisane w sposób odpowiednio szczegółowy. Sylabusy przedmiotów nie określają jednak wprost metod dydaktycznych. Można o nich wnioskować pośrednio na podstawie sposobów weryfikacji

efektów kształcenia czy warunków zaliczenia przedmiotu. Można jednak uznać, że efekty kształcenia, treści programowe, formy prowadzenia zajęć oraz stosowane w ich ramach metody dydaktyczne są spójne.

3.3)

W ramach poprzedniej oceny kierunku *finanse i rachunkowość* przeprowadzonej przez PKA w 2007 r. w odniesieniu do niniejszego kryterium zostały sformułowane następujące uwagi:

- sylwetka absolwenta nie w pełni odzwierciedla specyfikę kierunku;
- zbyt mało rozwinięte są programy specjalności;
- brak możliwości wyboru przez studenta minimum 30 % godzin zajęć dydaktycznych.

W ramach podjętych działań naprawczych uczelnia:

- wprowadziła opis sylwetki absolwenta prawidłowo określający zarówno sylwetkę ogólną, jak i odnoszącą się do specjalności. Niewłaściwe jest jedynie określenie celu kształcenia („wykształcenie absolwentów, którzy osiągnęli wszystkie efekty kształcenia”). Opis sylwetki zawiera podstawowe elementy odnoszące się do wiedzy, umiejętności, kompetencji społecznych, potencjalnych miejsc pracy. Nie wskazuje jednak na przygotowywanie do podejmowania własnej działalności gospodarczej, co jest często wykorzystywane przez absolwentów tego kierunku studiów. Nie zawiera informacji o poziomie znajomości języka obcego oraz przygotowaniu do ewentualnego dalszego kształcenia. Brak określenia kwalifikacji językowych oznacza niekonsekwencję w formułowaniu sylwetki absolwenta, gdyż jako podany w jej ramach cel studiów wskazano przygotowanie do pracy w międzynarodowych przedsiębiorstwach.
- programy specjalności obejmują po 6 przedmiotów i realizowane są w wymiarze 180 godzin na studiach stacjonarnych i 120 na studiach niestacjonarnych, co stanowi ilość wystarczającą. Jednak zakres merytoryczny tych przedmiotów, jak wskazano w ramach oceny realizacji kryterium 3.1 budzi zastrzeżenia.
- realizowane są aktualnie dwie specjalności i studenci mają możliwość dokonywania wyboru specjalności.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1) Program kształcenia obejmuje łącznie dość dużą liczbę godzin, ale dzieje się tak za sprawą rozbudowanego nauczania języków obcych oraz zajęć metodycznych. Natomiast przedmioty obejmujące treści podstawowe, kierunkowe oraz specjalnościowe są tym samym nieco niedowartościowane. Program studiów przewiduje odpowiednią liczbę przedmiotów do wyboru. System ECTS jest ogólnie zgodny z przepisami wprowadzającymi podstawowe wymagania w tym zakresie, ale przypisanie punktów do niektórych przedmiotów budzi zastrzeżenia. Poważną wątpliwość budzi przyjęcie, że student jedynie relatywnie niewielką część punktów ECTS musi uzyskać w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego. Określenie nakładu pracy związanego z realizacją efektów kształcenia jest w odniesieniu do większości przedmiotów prawidłowe. Praktyki zawodowe zostały ujęte w programie studiów, a ich realizacja przebiega w sposób prawidłowy. Sekwencja realizacji przedmiotów budzi zastrzeżenia.

3.2) Efekty kształcenia, treści programowe oraz formy i metody dydaktyczne tworzą w odpowiednim stopniu spójną całość.

3.3) Uczelnia zrealizowała zasadniczą część zaleceń zgłoszonych w ramach poprzedniej oceny PKA. Pewne braki posiada nadal określenie sylwetki absolwenta, a przedmioty realizowane w ramach specjalności nie są z nią w pełni powiązane merytorycznie.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

4.1)

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku *finanse i rachunkowość*, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów – zgodnie z wymaganiami określonymi w § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia Dz. U. Nr 243, poz. 1445, z późn. zm.), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego stopnia w Uczelni Łazarskiego w Warszawie zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742). W Uczelni wszystkie oświadczenia zostały podpisane w terminie zgodnym z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy, tj. w czerwcu 2013 r.

Zgodnie z informacjami zawartymi w tych oświadczeniach wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby stanowią minimum kadrowe nie więcej niż dwukrotnie, a także są zatrudnione w Uczelni na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów, a więc zgodnie z wymaganiami określonym w § 13 ust. 1 wymienionego wyżej rozporządzenia.

W teczkach osobowych znajduje się również dokumentacja związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej.

Wszystkie wyżej wymienione osoby przeprowadzą osobiście na kierunku *finanse i rachunkowość*, co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych (samodzielni nauczyciele akademicy) oraz co najmniej 60 godzin (doktorzy), co spełnia wymagania określone w § 13 ust. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia..

Kilka przypadków obsady zajęć wywołuje zastrzeżenia, są to: prowadzenie wykładu z „etyki i ochrony własności intelektualnej” przez politologa (dr) bez dorobku z zakresu etyki czy prawa, prowadzenie ćwiczeń z „metodyki pracy i badań II” przez doktora elektroniki, prowadzenie wykładu z „podstaw finansów” przez doktora nauk technicznych, prowadzenie wykładu z „finansów przedsiębiorstw” przez doktora specjalizującego się w finansach publicznych. Za niepoprawność trzeba też uznać, że ten ostatni wykład jest wspólny dla kierunków „zarządzanie” oraz „finanse i rachunkowość”, a przecież studenci tych kierunków mają inne podstawy wiedzy i inne zamierzone efekty kształcenia, w tym inny stopień opanowania wiedzy i umiejętności z finansów przedsiębiorstw.

Zespół składający się z minimum kadrowego i pozostałych nauczycieli prowadzących zajęcia jest w stanie realizować zadane cele kształcenia oraz programy, ale trzeba zwrócić

uwagę na pewną słabość obsady rachunkowości, której potwierdzenie dostrzeżono także w czasie hospitacji zajęć.

Załącznik nr 5 - Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicy);

4.2)

Analiza tej dokumentacji pozwala na stwierdzenie, iż wymagania określone w § 14 ust. 1 rozporządzenia wymienionego powyżej są spełnione, bowiem do minimum kadrowego na ocenianym kierunku studiów Uczelnia wskazała 9 osób, z tego 4 samodzielnych nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego oraz 5 osób ze stopniem naukowym doktora. Wszystkie osoby wskazane do minimum kadrowego mogą być od niego zaliczone ze względu na swój dorobek naukowy i jego zbieżność z zamierzonymi efektami kształcenia. Oprócz 9 osób zaliczonych do minimum kadrowego zajęcia prowadzi na ocenianym kierunku 65 innych osób, w tym 7 profesorów i doktorów habilitowanych i 18 doktorów. Są to osoby reprezentujące różne dyscypliny naukowe, ale przedstawiciele finansów, a zwłaszcza rachunkowości jest w tej grupie niewielu (2 doktorów habilitowanych, 4 doktorów, 5 magistrów).

Skład minimum kadrowego na kierunku *finanse i rachunkowość* prowadzonego na Wydziale Ekonomii i Zarządzania w perspektywie długookresowej jest stabilny, bowiem z wszystkie osoby (9) wskazane do minimum kadrowego zatrudnione zostały na czas nieokreślony.

Warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *finanse i rachunkowość*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony i wynosi 1:22, co spełnia wymagania określone w § 17 ust. 3 cytowanego wyżej rozporządzenia.

4.3)

Istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Wśród zasad polityki kadrowej Uczelni jest między innymi zatrudnianie w podstawowym miejscu pracy i stawianie na pracowników z dobrymi perspektywami rozwojowymi, dobranych na podstawie metodycznej, rozważnej oceny. Ponadto ważna jest coroczna ocena pracy dydaktycznej, naukowej i organizacyjnej, a także wspieranie rozwoju naukowego m. in. poprzez udzielanie urlopów naukowych. Wymiana międzynarodowa nie ma tu większego znaczenia. W sumie ta polityka kadrowa powinna sprzyjać umacnianiu potencjału kadrowego. Opinie wygłoszone na spotkaniu z kadrą potwierdzały wspieranie rozwoju naukowego przez Uczelnię, choć prośby o konkretne przykłady przyniosły skromne rezultaty. Potwierdzano jednak, że wnioski o dofinansowanie badań i publikacji, wyjazdów na konferencje naukowe oraz o urlopy naukowe są rozpatrywane pozytywnie. Z materiałów dotyczących polityki finansowej otrzymanych w czasie wizytacji wynika z kolei, że takie wsparcie relatywnie często dotyczy osób już mających stopnie doktora habilitowanego i tytuły naukowe. Zwłaszcza dotyczy to wyjazdów na konferencje i seminaria naukowe.

W stosunku do roku 2007, w którym odbyła się pierwsza ocena jakości kształcenia na kierunku *finanse i rachunkowość*, nastąpiły istotne zmiany w składzie tego minimum, bowiem tylko jedna osoba (1 doktor), to nauczyciel akademicki, który tworzył to minimum w roku 2007. Dla 7 osób wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy, a dla 2 pozostałych – dodatkowym miejscem pracy.

Reprezentacja poszczególnych specjalności w minimum i w grupie pozostałych prowadzących zajęcia jest lepsza, lecz jeszcze niedoskonała. Udział przedstawicieli finansów przedsiębiorstw i rachunkowości powinien być bardziej znaczący.

Załącznik nr 6 - Informacja o hospитowanych zajęciach i ich ocena;

Hospitowane zajęcia dydaktyczne nie były doskonałe. Na wykładzie miało miejsce zbyt dalekie odejście od tematu zapowiedzianego w sylabusie, ale przygotowanie wykładowcy i sposób przeprowadzenia wykładu należy ocenić wysoko. Z kolei konwersatoria były prowadzone jak wykład, bez jakiegokolwiek aktywności studentów i monotennie, a wykładowca zdarzyły się błędy.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Szeroki krąg kadry, a w szczególności samodzielnych pracowników nauki, jest sprzyjającym elementem w osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia. Przydział zajęć należy ocenić jako zgodny z merytorycznym doświadczeniem prowadzącego.

4.2) Do minimum kadrowego kierunku zgłoszono 9 nauczycieli akademickich, w tym: 4 samodzielnych pracowników i 5 ze stopniem naukowym doktora. Wszystkie osoby posiadają dorobek naukowy zgodny z określonymi efektami kształcenia dla ocenianego kierunku finanse i rachunkowość. Warunki minimum kadrowego dla studiów I stopnia dla ocenianego kierunku są spełnione w pełni.

4.3) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia wspomaga prowadzenie właściwej polityki kadrowej, w tym właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Sale wykładowe i laboratoria komputerowe mają wystarczająco dużo miejsc i dobre wyposażenie. 52 sale dydaktyczne, w tym 6 dużych, amfiteatralnych, (wykorzystywane także przez studentów innych kierunków) i 4 laboratoria komputerowe to zasoby zupełnie wystarczające. W większych salach zainstalowano na stałe rzutniki multimedialne, w mniejszych, jeśli nie są zainstalowane, korzysta się z przenośnych urządzeń tego typu. W sumie do dyspozycji jest 160 komputerów, 57 rzutników i 4 tablice interaktywne. Komputery w laboratoriach są w miarę nowe (do 3 lat), o dobrych parametrach użytkowych i z odpowiednim oprogramowaniem.

Biblioteka ma dość bogate zasoby (77 tys. woluminów i 3,5 tys. czasopism) w części z wolnym dostępem. Jest też dostęp do 16 baz elektronicznych. Czytelnia ma 100 miejsc, w tym 31 wyposażonych w komputery, z których 25 jest włączonych do sieci.

Zbiory są dość intensywnie uzupełniane (po około 1500 książek rocznie), a podstawą tego procesu są zapotrzebowania składane przez wykładowców. Można więc zauważyć, że skromniejsze są zasoby dotyczące kursów i specjalności naukowych niereprezentowanych przez osoby stale i od dawna zatrudnione w Uczelni.

Zasoby przypisane do ocenianego kierunku studiów i kierunków pokrewnych są jednak znacznie skromniejsze. W sumie z kierunkami ekonomicznymi można wiązać blisko 8 tys. woluminów, w tym około 2,1 tys. z finansami i rachunkowością. Za zadowalającą można uznać listę 57 tytułów gromadzonych czasopism związanych z finansami i rachunkowością.

Przegląd zasobów na miejscu i wrywkowe sprawdzenia zawartości katalogu wykazały, że podstawowe podręczniki z finansów i subdyscyplin pokrewnych są dostępne, choć pewną szczupłość zasobów stwierdzono w przypadku rachunkowości.

Funkcjonujący w Uczelni System biblioteczny (Patron 4) umożliwia zdalny dostęp do katalogu bibliotecznego, a także zamawianie i rezerwację książek oraz zdalne zapisywanie się do biblioteki. Biblioteka zapewnia dostęp na terenie całej Uczelni lub z domu na hasło do następujących baz danych (z raportu zamoceny) (gwiazdką* zaznaczono bazy otrzymywane nieodpłatnie w ramach licencji krajowej za pośrednictwem ICM UW): The CEIC WorldTrend Database (dofinansowanie MNiSW), Czytelnia Czasopism Prawniczych, Ebrary, kolekcja Business & Economics oraz kolekcja Biblioteki Uczelni Łazarskiego – 9000+ książek pełnotekstowych, *EBSCOhost: podstawowy zestaw najważniejszych baz danych z czasopismami i książkami elektronicznymi oraz własną kolekcją książek pełnotekstowych zakupionych na własność przez Bibliotekę, Emerging Markets Information Service (EMIS) z modułem Municipium (dofinansowanie MNiSW), Ibuk, 467 tytułów, głównie z zakresu nauk ekonomicznych, Infor Lex Ekspert, Legalis System Informacji Prawnej, wyd. Beck, Lex Omega, wyd. Wolters Kluwer, Lex Polonica, wyd. Lexis Nexis, Municipium, *Science Direct, *SCOPUS, *SpringerLink, *Web of Knowledge, *Wiley Online Library.

Widoczne jest lepsze wyposażenie biblioteki w podstawowe podręczniki.

Infrastruktura stwarza dobre warunki do prowadzenia zajęć na ocenianym kierunku. Typowych zajęć praktycznych, które by wymagały specjalnego oprzyrządowania nie się prowadzone. Miejsca praktyk są dobierane poprawnie.

Obiekty są w miarę nowoczesne i zaprojektowane z myślą o wykorzystaniu do celów dydaktycznych i naukowych, w tym tak, by spełniały podstawowe wymagania osób niepełnosprawnych ruchowo. Są więc odpowiednie podjazdy, windy, specjalne miejsca w salach, odpowiednie toalety, wydzielone miejsca parkingowe.

Uczelnia dysponuje bazą dydaktyczną, która pozwala na realizowanie zakładanych efektów kształcenia. Budynki w których prowadzone są zajęcia dysponują salami wykładowymi, ćwiczeniowymi, audiowizualnymi, komputerowymi, konferencyjnymi, dzięki czemu komfort zajęć jest wysoki. Uczelnia oferuje studentom przestronne i dobrze wyposażone sale, a także odpowiednie do potrzeb kierunku wyposażenie w sprzęt multimedialny. Na potrzeby zajęć z wykorzystaniem programów komputerowych, studenci korzystają z przystosowanych do tego laboratoriów wyposażonych w stanowiska komputerowe w tym specjalistyczne pracownie dla lektoratów.

We wszystkich budynkach Uczelni, na terenie kampusu studenci mają możliwość korzystania z bezprzewodowego internetu.

Samorząd Studencki posiada własne biuro, które z uwagi na zadanie jakie stawiane są przed reprezentacją studentów wskazane byłoby zwiększenie jego powierzchni.

Budynek Uczelni przystosowany jest do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami, w sposób funkcjonalny, zapewnia studentom, pracownikom oraz osobom z niepełnosprawno-

ściami ruchowymi dostęp do wszystkich pomieszczeń, przystosowane są podjazdy, windy, toalety, specjalne miejsca w aulach i salach, wydzielone miejsca parkingowe.

Podczas spotkania studentów z ZO dobór instytucji, w których realizowane są praktyki studenckie, został opisany jako spełniający warunki do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia. Istotną rolę w doborze tych instytucji stanowią podmioty gospodarcze, których przedmiot działalności związany jest z ocenianym kierunkiem. Do podmiotów tych zalicza się przede wszystkim prywatny sektor przedsiębiorstw.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych. Biblioteka oferuje studentom kierunku *Finanse i Rachunkowość* dostęp do wymaganej przez prowadzących zajęcia literatury, oraz literatury uzupełniającej. Studenci mają także możliwość z korzystania z dobrze wyposażonej czytalni.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Badania naukowe związane z ocenianym kierunkiem organizuje Katedra Finansów i Bankowości. W ostatnich 5 latach były to 3 zamierzenia badawcze o zespołowym charakterze, dotyczące finansowania rozwoju regionalnego w Polsce, unii walutowej oraz kryzysu finansów publicznych. Każde z tych badań zakończyło się publikacją książkową. Katedra organizuje też w miarę regularne seminaria i zebrania naukowe. W bieżącym roku zorganizowała też konferencję na temat Otwartych Funduszy Emerytalnych.

Studia na kierunku prowadzone są tylko na pierwszym stopniu, wobec czego kryterium 6 oceny nie dotyczy tego kierunku, jednak studenci mają możliwość działania w studenckim ruchu naukowym a także nieformalnych grupach, które funkcjonują na Uczelni. Działalność studentów z kierunku *FiR* skupia się w kołach naukowych:

- Koło Finansów Publicznych,
- Koło Zarządzanie Projektem,
- Koło Rachunkowości,
- Koło Investment Banking Club.

Działalność kół w sferze ruchu naukowego jest w chwili obecnej ograniczona, brakuje możliwości publikacji przez studentów, a także studenci nie biorą udziału w badaniach naukowych związanych badaniami kadry naukowej Wydziału. Działalność studentów w ruchu naukowym ogranicza się w znacznej mierze do poszerzania wiedzy z zakresu zarządzania poprzez organizowanie szkoleń i spotkań z praktykami i ludźmi biznesu.

Studenci kierunku *FiR* mają także możliwość działalności w innych kołach naukowych funkcjonujących na Wydziale a także na Uczelni, jednak nie są one wśród nich tak popularne jak koła kierunkowe.

Wyniki badań naukowych w oczywisty sposób wzbogacają treści programowe i nadają zajęciom dydaktycznym walor aktualności poruszanych problemów.

Znaczące są starania Uczelni o umiędzynarodowienie procesu dydaktycznego. Obecnie przejawia się to przede wszystkim pozyskiwaniem znacznych liczb studentów zagranicznych. Dalsze starania mają doprowadzić do wspólnego prowadzenia procesów kształcenia i badań naukowych z uczelnią szwajcarską i do realizacji projektów edukacyjnych na Bliskim Wschodzie przy współpracy z uczelniami europejskimi i bliskowschodnimi. Trudno tu dostrzec sprawczy charakter współpracy naukowej, ale wspólna praca nad programami ma podstawy naukowe i daje okazję do rozwijania współpracy naukowej.

Prowadzenie punktowanej publikacji kwartalnika „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” (8 punktów od 17-12-2013 r., a 4 punkty w latach 2011-2012), bogaty dorobek publikacyjny pracowników Wydziału oraz prowadzone projekty badawcze świadczą o wysokim poziomie prowadzonych badań naukowych, które tematycznie wspierają realizowany program kształcenia na ocenianym kierunku.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego (ocena: nie dotyczy)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Prowadzenie punktowanej publikacji kwartalnika „Myśl Ekonomiczna i Polityczna” (8 punkty), bogaty dorobek publikacyjny pracowników Wydziału oraz prowadzone projekty badawcze świadczą o wysokim poziomie prowadzonych badań naukowych, które tematycznie wspierają realizowany program kształcenia na kierunku finanse i rachunkowość.

Ponadto, Uczelnia umożliwia studentom rozwój naukowy i angażuje przedstawicieli instytucji publicznych oraz podmiotów gospodarczych w proces rozwoju naukowego studentów.

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1)

Zasady rekrutacji kandydatów na studia określone są w uchwałach Senatu. W bieżącym roku akademickim zasady rekrutacji zostały określone Uchwałą Senatu Uczelni Łazarskiego z dnia 25 kwietnia 2013 r. w sprawie zmian zasad i trybu przyjmowania na studia w roku akademickim 2013/2014 oraz zasad i trybu przyjmowania na studia w roku akademickim 2014/2015. Postępowanie rekrutacyjne prowadzone jest przez komisję powoływana przez Rektora. Warunkiem przyjęcia na studia na kierunek *finanse i rachunkowość* jest posiadanie świadectwa dojrzałości bądź równoważnego. W przypadku świadectwa dojrzałości uzyskanego za granicą wymagane jest dostarczenie tłumaczenia świadectwa, jego legalizacji lub apostille, zaświadczenia z kuratorium oświaty o uznawalności świadectwa.

Podstawą przyjęcia na studia jest uzyskanie wyniku na poziomie 240 punktów rekrutacyjnych według przeliczników ocen uzyskanych na maturze. Umożliwia to dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Jednocześnie przewidziano jednak, że kandydaci, którzy uzyskali mniej niż 240 punktów mogą być przyjęci na studia na podstawie decyzji rektora, która może być wydana po uprzedniej rozmowie kwalifikacyjnej z kandydatem. Natomiast dla kandydatów nieposiadających polskiego świadectwa dojrzałości uczelnia przewiduje możliwość przeprowadzania egzaminu wstępnego (rozmowy

kwalifikacyjnej weryfikującej znajomość języka polskiego). Wprowadzenie możliwości przyjmowania kandydatów, którzy nie spełniają ogólnie obowiązujących warunków na podstawie indywidualnej decyzji rektora narusza zasadę jednakowych warunków dostępu do studiów dla wszystkich kandydatów. Uchwała rekrutacyjna wskazuje jako instancję odwoławczą od decyzji Komisji rekrutacyjnej Uczelnią Odwoławczą Komisję Rekrutacyjną. Nie określa jednak instancji odwoławczej dla przypadków rekrutacji kandydatów w drodze bezpośrednich decyzji rektora.

W ramach rekrutacji kandydatów na kierunek *finanse i rachunkowość* w roku akademickim 2013/2014 przyjęto 53 Polaków oraz 5 obcokrajowców. Trzy przyjęte osoby uzyskały zgodnie z informacją otrzymaną z Biura Rekrutacji mniej niż 240 punktów. W teczках kandydatów znajduje się decyzja o przyjęciu na studia z określeniem liczby uzyskanych punktów. Uczelnia nie sporządza jednak listy rankingowej i nie stosuje limitów przyjęć. Przyjmowani są wszyscy kandydaci, nawet jeżeli otrzymali mniej niż 240 punktów. Liczba rekrutowanych studentów jest zgodna z potencjałem dydaktycznym jednostki i umożliwia utrzymanie odpowiedniej jakości kształcenia.

Zasady rekrutacji kandydatów na studia w Uczelni Łazarskiego są ogólnie zgodne z przepisami art. 169 Ustawy z dnia 27.07.2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.), poza wprowadzeniem egzaminu wstępnego dla obcokrajowców oraz możliwości przyjmowania kandydatów, którzy osiągnęli mniejszą od przyjętej liczbę punktów w drodze indywidualnych decyzji rektora w oparciu o rozmowę kwalifikacyjną.

7.2)

Wymagania i kryteria oceny określone w ramach sylabusów wskazują, że system oceny osiągnięć studentów jest w dużym stopniu zorientowany na proces uczenia się. Wymagania w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów zostały odpowiednio wystandaryzowane. Na podstawie planu studiów można jednak stwierdzić, że studenci ocenianego kierunku studiów zdają stosunkowo niewielką liczbę egzaminów. Jedynie 16 przedmiotów kończy się tą formą sprawdzenia wiedzy i umiejętności, co daje około 2,5 egzaminu w semestrze. Egzaminami objęte są Socjologia, Filozofia, Etyka i ochrona własności intelektualnej a nie przewidziano ich dla części przedmiotów kierunkowych. Studenci zdają egzamin z 6 przedmiotów podstawowych, 5 z przedmiotów w zakresie finansów, 2 z języków obcych oraz 3 z innych przedmiotów. Dodatkowo cudzoziemcy zdają egzamin z języka polskiego oraz Kultury i języka polskiego. Rozkład egzaminów w trakcie studiów jest bardzo nierównomierny i nie sprzyja systematycznej nauce. W kolejnych semestrach studenci mają następującą liczbę egzaminów: 2, 5, 5, 7, 0, 2. Na drugim roku studiów skoncentrowana jest większość przedmiotów podstawowych i kierunkowych a 12 z nich objętych jest egzaminem.

Struktura ocen z ostatniej sesji egzaminacyjnej posiada rozkład zbliżony do normalnego. Oceny 2,0 stanowiły 15 %, oceny 3,0 posiadały 26 % udział w ogólnej liczbie, oceny 3,5 stanowiły 12 %, oceny 4,0 miały udział 20 %, oceny 4,5 stanowiły 10 %, oceny 5,0 stanowiły 16 % i oceny 5,5 miały udział 1 %. Taki rozkład ocen wskazuje na nastawienie do motywowania studentów do nauki i rzetelnego weryfikowania ich wiedzy. Natomiast oceny z egzaminu dyplomowego były dość jednoznacznie skoncentrowane w grupie ocen wysokich. Oceny 3,0 nie wystawiono żadnemu studentowi, ocen 3,5 było dwie, ocen 4,0 było 8, oceny 4,5 wystawiono 5 studentom, najwięcej (13) wystawiono ocen 5,0 i dwie oceny 5,5. Można to interpretować jako stawianie dość niskich wymagań w ramach sprawdzenia wiedzy na egzaminie dyplomowych bądź łagodne ocenianie studentów.

Zdaniem studentów system opieki naukowej i dydaktycznej jest zorientowany na proces uczenia się, jest przejrzysty zapewniając studentom obiektywizm formułowanych ocen, a także możliwość ich argumentacji. Zdaniem studentów kierunki *FiR* istotnym jest

zdobywanie umiejętności wykorzystywania zdobywanej na zajęciach wiedzy, stąd ich duże zainteresowanie zadaniami w postaci tzw. casusów.

Studenci zarządzania wskazywali na dużą praktyczność kierunku, i możliwości obcowania z prowadzącymi zajęcia, którzy przekazują im nowoczesną wiedzę, a także umiejętności z zakresu kierunku.

Studenci podczas spotkania wskazywali, iż kierunek umożliwi im szeroki wybór zawodów po ukończeniu studiów.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO zgodnie potwierdzili, iż warunki zaliczenia zajęć, wraz z niezbędną literaturą oraz zakresem wymagań egzaminacyjnych, są im przedstawiane przez prowadzącego na pierwszych zajęciach, a następnie realizowane, i dotychczas nie mieli sytuacji które wymagałyby interwencji w związku z nieadekwatnymi, bądź nadmiernymi wymaganiami ze strony prowadzących.

Zaliczenia przeprowadzane są w różnej formie: egzaminów, testów, zaliczeń, ćwiczeń praktycznych, prezentacji itd., sprawdzając zarówno wiedzę, umiejętności, natomiast kompetencje społeczne studentów sprawdzane są przez formy pracy studentów na zajęciach, w tym poprzez pracę w grupach.

Prowadzący określają jasne kryteria odpowiadające treściom przedmiotów i sprawiedliwie oceniają wiedzę i umiejętności.

Studenci wiedzą o możliwości skorzystania z egzaminu poprawkowego i egzaminu komisyjnego. Znają zasady postępowania określone w Regulaminie Studiów. Obecni na spotkaniu z ZO studenci stwierdzili, iż dotychczas nie widzieli potrzeby korzystania z możliwości wnioskowania o egzamin komisyjny.

7.3)

Uczelnia oferuje możliwości wyjazdu na międzynarodowe wymiany oraz praktyki, w ramach programu Erasmus. Uczelnia podejmuje działania związane z promocją i rekrutacją wyjazdów w ramach podpisanych umów, jednocześnie prowadząc studia dla studentów przyjeżdżających z zagranicy. Studenci- głównie z krajów wschodnich takich jak Ukraina, Rosja, tylko częściowo się aklimatyzują, a także osiągają odpowiedni poziom języka, który umożliwia im zaliczanie przedmiotów. Studenci podkreślali iż zmiany w sposobie rekrutacji doprowadziły rekrutowania studentów o wyższym poziomie językowym, który w znacznie większym stopniu umożliwia im aktywne uczestniczenie w zajęciach, a także zaliczanie przedmiotów. Stopień opanowania języka Polskiego powinien umożliwiać wszystkim swobodne zdobywanie wiedzy i umiejętności, jednak zdarzają się przypadki osób, które nie posiadają odpowiednich umiejętności językowych, i przez, to w opinii innych studentów, są przez prowadzących traktowani w sposób uprzywilejowany. Studenci podczas spotkania z ZO wskazywali na braki językowe studentów z innych krajów, którzy niejednokrotnie nie są aktywni na zajęciach, co odbywa się za przyzwoleniem prowadzących zajęcia.

Uczelnia prowadzi promocję wyjazdów zagranicznych na różne sposoby: pocztą elektroniczną, poprzez plakaty, stronę internetową. Studenci kierunku dotychczas brali udział w wymianach międzynarodowych i obecni na spotkaniu nie wskazywali na rażące problemy które byłyby spowodowane niedostosowaniem programów studiów na uczelniach partnerskich.

Na Uczelni funkcjonuje Uczelniany Koordynator oraz Wydziałowi Koordynatorzy programu Erasmus, których zadaniem jest koordynacja wymian międzynarodowych oraz bieżące wsparcie dla wszystkich studentów, którzy wyjechali lub zamierzają wyjechać w ramach wymiany międzyuczelnianej.

W subiektywnym odczuciu studentów większość ocen ma formę sprawiedliwą i obiektywną, a stawiane im wymagania są sprawdzeniem przekazywanej wiedzy. Obecni na spotkaniu studenci nie potrafili opisać jakie formy zaliczenia najlepiej umożliwiają

sprawdzanie przez prowadzącego efektów kształcenia. Studenci znają swoje prawa dotyczące możliwości podchodzenia do egzaminów poprawkowych a także do egzaminów komisyjnych. Brakuje właściwych działań które zwiększałyby poziom wiedzy na temat systemu ECTS, głównie poprzez bezpośrednie zaznajamianie studentów z tym zagadnieniem przez prowadzących zajęcia.

Uczelnia podejmuje działania związane z umiędzynarodowieniem jednostki (np. część zajęć prowadzona jest przez wykładowców z zagranicy).

Dodatkowo Uczelnia prowadzi również studia według tzw. programów walidowanych, które umożliwiają jednoczesne otrzymanie polskiego i brytyjskiego dyplomu ukończenia studiów. Obecnie studia te prowadzone są we współpracy z Uniwersytetem Coventry, który jak wskazano w raporcie samooceny, wyraża również wolę podjęcia wymiany międzyuczelnianej zarówno przez studentów jak i nauczycieli akademickich.

Obecny charakter współpracy międzynarodowej powinien zaowocować przede wszystkim zwiększeniem różnorodności oferty dydaktycznej Uczelni, obszaru jej działania, liczby studentów zagranicznych i ilości wyjazdów polskich studentów na studia zagraniczne. Wpływ na jakość realizacji efektów kształcenia powinien być pozytywny, ale trudniej go obecnie zdefiniować. Możliwy jest, a w nowych formach kształcenia wręcz pewny także wzbogacający wpływ na samo sformułowanie tych efektów.

7.4)

System działalności dziekanatów jest w opinii studentów skuteczny i dobrze zorganizowany, godziny otwarcia są dla studentów przystępne, a jakość obsługi jest oceniana wysoko pod względem merytoryczności a także uprzejmości. Studenci podczas spotkania ocenili ten aspekt opieki bardzo pozytywnie.

Zapisy w Regulaminie Studiów stwarzają możliwość indywidualizacji studiów, studenci wskazują znajomość takiej możliwości, jednak z niej nie korzystają, gdyż nie mają takiej potrzeby. Wśród studentów kierunku *FiR* obecnych na spotkaniu z ZO dwie osoby studiowały w trybie indywidualnej organizacji, podyktowane to było studiami równoległymi na innej uczelni.

Zgodnie z raportem samooceny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia obejmuje weryfikację zakładanych efektów kształcenia oraz poziom ich osiągnięcia. Opis sposobów potwierdzenia efektów na każdym etapie kształcenia (system oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych – dobór metod nauczania uzależniony jest od rodzaju prowadzonych zajęć oraz indywidualnego wyboru poszczególnych nauczycieli akademickich. Formy: wykłady, konwersatoria, ćwiczenia, seminaria, lektoraty, prowadzenie kształcenia w grupach jak i w toku indywidualnym, przygotowanie i wykorzystanie prezentacji multimedialnych, realizacja zadań problemowych, prowadzenie dyskusji, analiza tekstów źródłowych, badań projektowych. Metody pracy w grupie i indywidualnie, obserwację, partycypację i refleksję, kontakty z praktykami, które, pomimo wysokiej oceny kadry naukowo-dydaktycznej w opinii studentów powinny być częstsze. Studenci zdają sobie sprawę z roli wiedzy teoretycznej, jednak chcieliby, aby jak największa część zajęć była prowadzona przez praktyków – pracowników wyższych szczebli zarządzania, co ich zdaniem wpływałoby znacząco na innowacyjność studentów, a także na ich umiejętności.

Studenci *FiR* wskazywali szczególne zainteresowanie wiedzą i umiejętnościami obsługiwanymi specjalistycznych programów księgowych.

Zgoda na indywidualny plan studiów i program kształcenia obejmuje według przyjętych na Uczelni zasad m.in. możliwość uczęszczania na przedmioty innych kierunków lub specjalności, przy jednoczesnym obowiązku realizacji efektów kształcenia. Przyznanie

indywidualnej organizacji studiów umożliwi elastyczne ustalenie warunków odbywania studiów, przy zachowaniu wszystkich wymagań programu i planu kształcenia.

Dodatkowo Uczelnia dbając o komfort studentów z niepełnosprawnościami, umożliwi ubieganie się o indywidualny tok studiów, który pozwala na dostosowanie organizacji i realizacji procesu dydaktycznego, oraz dostosowanie warunków odbywania studiów do indywidualnych potrzeb studenta będącego osobą niepełnosprawną. Dostosowania dokonuje Dziekan Wydziału na wniosek studenta, który powinien zawierać opis potrzeb i oczekiwań studenta związanych z rodzajem niepełnosprawności. Studentami takimi opiekują się właściwi dziekani i prodziekani ds. studenckich, którzy m.in. tworzą bazę danych niepełnosprawnych studentów Uczelni, organizują spotkania integracyjne, reprezentują interesy studentów niepełnosprawnych wewnątrz i na zewnątrz Uczelni. Na spotkaniu z ZO nie było studenta posiadającego stopień niepełnosprawności.

Poziom nauki języków obcych studenci oceniają dobrze, zarówno dobór poziomu nauczania, który ich zdaniem odpowiada ich umiejętnościom, jak również fakt, iż lektoraty zapewniają im naukę słownictwa specjalistycznego w zakresie kierunku. Zdaniem studentów prowadzący są w pełni przygotowani do prowadzonych zajęć, dzięki czemu umiejętności językowe studentów

Uczelnia posiada platformę internetową służącą do obsługi procesu dydaktycznego, studenci korzystają z niej głównie w celu uzyskania informacji na temat ocen z zaliczeń i egzaminów a także informacji na temat odbywających się zajęć. Platforma ta jest ważnym elementem kontaktu dziekanatów ze studentami.

Studenci Obecni na spotkaniu z ZO PKA posiadali informację na temat Biura Karier i jego inicjatyw (działań promujących wymiany międzynarodowe, oferty staży, praktyk itp.), studenci kierunku *FiR* zakres wsparcia ze strony Biura Karier ocenili pozytywnie, głównie ze względu na możliwość odbywania bezpłatnych szkoleń, oraz uczestniczenie w warsztatach. Studenci kierunku kładą bardzo duży nacisk na zdobywanie umiejętności z zakresu programów rachunkowych, umiejętność których obsługiwanie będzie w ich ocenie dużym atutem dla przyszłych pracodawców.

Pełne informacje na temat studiów, w tym również sylabusy są dostępne w Dziekanacie Wydziału, a także dostępne są na platformie internetowej Uczelni.

Zdaniem studentów informacje zawarte w opisach programów studiów są przejrzyste i zrozumiałe, choć podczas spotkania przyznali iż nie korzystają z nich często, niektórzy uważają je wręcz za zbędne, co pokazuje iż potrzebna jest polityka Uczelni w celu rozpropagowania wśród studentów m.in. zasad KRK. W sylabusach znajdują się m.in.: zasady zaliczania konkretnych przedmiotów, materiały dydaktyczne wymagane w ramach nauki poszczególnych przedmiotów, zasady zaliczenia przedmiotów, cele kształcenia itp.. Zalecane materiały dydaktyczne studenci uważają za przydatne, wspomagające osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia.

Podziału dotacji ze środków funduszu pomocy materialnej zgodnie z art. 175 ust. 4 Ustawy, dokonuje Komisja Stypendialna. Skład komisji stypendialnej jest zgodny z obecnie obowiązującymi przepisami Ustawy. Regulamin FPM obejmuje wszystkie świadczenia pomocy materialnej wymagane w Ustawie (Art. 173 ust. 1).

Kwoty stypendium rektora dla najlepszych studentów są zdaniem studentów odpowiednio wysokie do wkładu pracy włożonego w osiągnięcie danych wyników. Wysokości stypendiów socjalnych oraz specjalnych i rektorskich są zatwierdzane przy udziale i zgodzie przedstawicieli studentów. Treść Regulaminu pomocy materialnej funkcjonującego na Uczelni, studenci mogą znaleźć w dziekanacie Wydziału oraz na stronie internetowej.

Zgodnie z Regulaminem ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Uczelni Łazarskiego, studenci mają możliwość ubiegania

się o stypendium Rektora dla najlepszych studentów, które może być przyznane studentom w liczbie nie przekraczającej 10% studentów danego kierunku, co jest zgodne z art. 174 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

Uczelnia nie posiada własnych funduszy stypendialnych, jednak stosuje różne formy motywujące studentów, działających na rzecz rozwoju Uczelni. Studenci mają możliwość obniżenia czesnego za działalność na rzecz Uczelni, a także za różnego rodzaju aktywność promującą Uczelnię.

Przedłożony podczas wizytacji wzorzec umowy uczelnia – student w sprawie odpłatności za studia jest sformułowany w sposób przystępny i zrozumiały, również studenci nie zgłaszali zastrzeżeń co do treści i formy zawieranych umów. Podpisywany jest przez wszystkich studentów kierunku *FiR*.

Studenci wypowiadali się o opiece naukowej, dydaktycznej i materialnej dobrze. Poziom zadowolenia z oferowanej im oferty oceniają jako w pełni satysfakcjonujący. Ww. opiekę w wizytowanej Uczelni uważają, w większości, za profesjonalną, i zgodną z ich oczekiwaniami.

W czasie dyżurów, do dyspozycji studentów pozostają dziekani Wydziału, którzy, jak podkreślili studenci, są otwarci na ich potrzeby i chętnie pomagają w zakresie swoich kompetencji. Na Uczelni wybrani pracownicy pełnią funkcję opiekunów właściwych lat studiów. Do ich obowiązków należy udzielanie informacji związanych z organizacją i tokiem studiów, wspieranie procesu aklimatyzacji, w tym również studentów z zagranicy, w Uczelni, oraz angażowanie studentów do aktywnego udziału w życiu Uczelni. Podczas spotkania studenci zaznaczyli iż dotychczas nie było sytuacji konfliktowych na poziomie student – Uczelnia, jednak uważają że w przypadku wystąpienia takiej sytuacji wiedzieliby jak w sposób instytucjonalny postarać się o rozwiązanie problemu.

System rozpatrywania skarg studenckich polega na poinformowaniu o problemie najczęściej opiekuna, który ma za zadanie rozwiązać kłopotliwą sytuację. Studenci powyższy proces uważają za wystarczający i zabezpieczający ich interesy oraz prawa.

Studenci podczas spotkania z ZO PKA jako mocne strony procesu kształcenia w Uczelni wskazali: wykwalifikowaną kadrę dydaktyczną oraz dobry kontaktów z prowadzącymi, którzy traktują ich partnersko. W opinii studentów ważnym elementem jest znaczna liczba miejsc parkingowych oraz dobra komunikacja z innymi częściami miasta Warszawa

W ramach prowadzonych zajęć studenci otrzymują na pierwszych zajęciach wymagania a także zakres obowiązującego materiału, wymagania te są konsekwentnie przez prowadzących zajęcia realizowane.

Zdaniem studentów większość przekazywanych treści jest, i będzie im przydatna i wykorzystywana w przyszłej pracy zawodowej. Studenci obecni na spotkaniu, którzy są aktywni zawodowo podkreślali, iż wiedzę i umiejętności jakie zdobywają na zajęciach są im przydatne w wykonywaniu obowiązków w miejscu pracy. Studenci kierunku *FiR* wskazywali na rozwiązania funkcjonujące na Uczelni, które pozwalają im na zdobywanie dodatkowej wiedzy, poprzez organizowanie szkoleń, kursów, a także spotkań z przedstawicielami sektora pracodawców prywatnych i publicznych.

Studenci podczas spotkania przyznali, iż dotychczas nie musieli korzystać z możliwości zdawania egzaminu w trybie komisyjnym, przyznali jednak oni, że może być ta forma egzaminu pomocna w przypadku nieadekwatnych wymagań prowadzących zajęcia podczas zaliczeń przedmiotu. Studenci również dotychczas nie widzieli większej potrzeby korzystania z sylabusów. Gdyż wiedze na ten temat jaką otrzymują od prowadzących uznają za wystarczającą. W ramach prowadzonych zajęć studenci otrzymują na pierwszych zajęciach wymagania a także zakres obowiązującego materiału, wymagania te są konsekwentnie przez prowadzących zajęcia realizowane.

W zakresie pomocy naukowej, studenci podkreślali wysokie wsparcie merytoryczne ze strony wykładowców i prowadzących zajęcia. Pracownicy naukowo-dydaktyczni są dostępni na dyżurach, a także co szczególnie istotne z punktu widzenia studentów umożliwiają oni kontakt elektroniczny, który studenci preferują. Odnosząc się do opieki naukowej podczas seminariów dyplomowych, na podstawie informacji przekazanej przez studentów, w seminariach dyplomowych średnio uczestniczy około 20 osób. Podczas spotkania z ZO PKA, studenci pozytywnie ocenili formy prowadzonych seminariów dyplomowych, co związane jest z dużym zaangażowaniem promotorów oraz aktywną formą prowadzenia zajęć, w czasie których seminarzyści dyskutują i wzajemnie oceniają swoje koncepcje prac dyplomowych.

Zdaniem studentów wymagana literatura przez prowadzących jest właściwie powiązana z treściami jakie są im przekazywane na zajęciach. Ich zdaniem prowadzący są odpowiednio przygotowani zarówno merytorycznie, jak również pedagogicznie do prowadzenia zajęć.

Samorząd Studentów dysponuje własnym biurem, choć ze względu na to, iż przed Samorządem stawiane są zadania z zakresu poprawy jakości kształcenia studenci widzą potrzebę posiadania większej powierzchni do swojej działalności. Członkowie Samorządu mają możliwość korzystania z telefonów i sprzętu biurowego. W ocenie członków samorządu fundusze są wystarczające do prowadzenia aktywnej działalności na rzecz środowiska studenckiego. Samorząd ocenia współpracę z władzami Uczelni jako bardzo dobrą. Samorząd Studencki jest bardzo zaangażowany w życie kulturalne i organizacyjne Uczelni, a także współpracuje z organizacjami społecznymi funkcjonującymi w mieście Warszawa.

7.5)

W ramach poprzedniej oceny kierunku *finanse i rachunkowość* przeprowadzonej przez PKA wskazano, że niezgodnie z Ustawą prawo o szkolnictwie wyższym jako kryterium przyjęcia kandydatów na studia wprowadzono ocenę eseju oraz rozmowę kwalifikacyjną. Uczelnia nie stosuje obecnie takich wymogów jako odnoszących się do wszystkich kandydatów. Jednak w dalszym ciągu przewidziana jest możliwość przeprowadzenia egzaminu wstępnego (rozmowy kwalifikacyjnej) dla cudzoziemców oraz w przypadku przyjmowania kandydatów na podstawie indywidualnej decyzji rektora w odniesieniu do osób, które nie uzyskały wymaganej liczby punktów rekrutacyjnych. To ostatnie rozwiązanie nie zapewnia w dodatku możliwości odwołania od decyzji podjętej w pierwszej instancji.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Rekrutacja na studia przewiduje postępowanie uwzględniające dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Przewidziano jednak wyjątki od ogólnie obowiązujących zasad naruszające zasadę jednakowego traktowania wszystkich grup kandydatów.

7.2) System oceny osiągnięć studentów jest w wystarczającym zakresie zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandardyzowane, chociaż zastrzeżenie budzi dość mała liczba egzaminów, ich rozkład czasowy i przypisanie do przedmiotów. System oceny osiągnięć jest studentom znany, jest on dla nich zrozumiały i w ich odczuciu sprawiedliwy, studenci mają dobry kontakt z prowadzącymi i oceniają ich wysoko

7.3) Współpraca międzynarodowa jest rozwijana przez Uczelnię, co stwarza możliwości wyjazdów dla studentów, Uczelnia umożliwia studiowanie również studentom z zagranicy jednak ze względu na różnice językowe powinna stosować kryteria rekrutacji umożliwiające dokonanie specjalnego odsiewu ze względu na znajomość języka

4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej znacząco sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów.

7.4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej znacząco sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów.

7.5) Uczelnia odstąpiła od stosowanego uprzednio kryterium przyjmowania kandydatów na podstawie oceny przygotowywanego przez nich eseju i rozmowy kwalifikacyjnej. W dalszym ciągu jednak możliwość przeprowadzania egzaminu wstępnego (rozmowy kwalifikacyjnej) przewidziana jest dla cudzoziemców oraz przyjmowania kandydatów w drodze indywidualnych decyzji rektora w odniesieniu do osób nie spełniających ogólnie obowiązującego kryterium uzyskania określonej liczby punktów rekrutacyjnych.

Kryterium 8. Stosowanie na ocenianym kierunku studiów wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia zorientowanego na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia

8.1)

W Uczelni wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia – wg informacji uzyskanych w czasie wizytacji - funkcjonuje od roku 2007, jednakże w postaci zwanego dokumentu został zatwierdzony przez Senat w Uchwale z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie Uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia w Uczelni Łazarskiego. W uchwale tej określono cele i działania tego systemu, natomiast zasady i metody wdrożenia tego systemu określone zostały – zgodnie z dyspozycją zawartą w tej uchwale – w Zarządzeniu Rektora nr 8/2012 z dnia 18 czerwca 2012 r. w sprawie Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością, uaktualnione Zarządzeniem Rektora nr 7/2013 z dnia 15 kwietnia 2013 r. Strukturę tego systemu tworzą Senat, Uczelniana Komisja ds. Jakości Kształcenia, Wydziałowe Komisje ds. Jakości Kształcenia, Zespoły ds. Jakości kształcenia działające w jednostkach uczelnia oraz rady Eksperckie. Wymienione zarządzanie określa zadania dla poszczególnych komisji, tryb ich powoływania oraz jednostki sprawujące nadzór nad realizacją tych zadań.

W celu wdrażania i stałego doskonalenia uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia w uczelni powołana została Zarządzeniem Rektora Nr 20/13 z dnia 28 października 2013 r. powołano 14 – osobową Uczelnianą Komisję ds. Jakości Kształcenia.

W celu realizacji postanowień wynikających z wymienionej wyżej uchwały Senatu - Uchwałą Rady Wydziału Ekonomii i Zarządzania nr 26 z dnia 8 października 2012 r. zatwierdzony został na Wydziale wewnętrzny system zapewnienia jakości, będący realizacją postanowień wyżej wspomianej uchwały Senatu w tej sprawie. Przepisy dotyczące tego systemu zostały zaktualizowane i zatwierdzone przez Radę Wydziału – Uchwałą nr 5 z dnia 25 czerwca 2013 r. w sprawie zatwierdzenia efektów Zasad i procedur doskonalenia jakości procesu dydaktycznego. Zarządzeniem Dziekana nr 2 – 2012/2013 z dnia 22 października 2012 r. powołano 11-osobową Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania, której skład został uaktualniony w Zarządzaniu Dziekana nr 9 – 2012/2013 z dnia 17 maja 2013 r. Powołane zostały – na mocy Zarządzania Dziekana nr 11 – 2012/2013 z dnia 17 maja 2013 r. Zespoły Oceny Efektów kształcenia na prowadzonych przez Wydział kierunkach studiów, w tym dla ocenianego kierunku studiów. Pracami

zespołów kieruje Pełnomocnik Dziekana ds. Jakości Kształcenia. W zarządzeniach tych określone zostały zadania Komisji oraz zespołów.

Nadzór nad doskonaleniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia sprawuje Prodziekan wyznaczony przez Dziekana Wydziału, zaś za realizację postanowień uchwały odpowiada Dziekan. W wymienionej wyżej uchwale Rady Wydziału określono cele i zadania systemu funkcjonującego na Wydziale. Dziekan Wydziału jest zobowiązany do przedłożenia Radzie Wydziału na koniec roku akademickiego, po zasięgnięciu opinii członków minimum kadrowego dla kierunków realizowanych na Wydziale, oceny efektów kształcenia na każdym z tych kierunków, której wyniki stanowią podstawę doskonalenia jakości kształcenia.

Wydział posiada dokumentację potwierdzającą funkcjonowanie Komisji ds. Jakości Kształcenia, w tym protokoły z posiedzeń wraz z listami obecności

Na podstawie dokumentów przedstawionych w czasie wizytacji stwierdzono również, iż na posiedzeniach Rady Wydziału była omawiana problematyka związana z elementami systemu jakości kształcenia, w tym również jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia wypełnia zadania z zakresu koordynacji prac nad systemem jakości kształcenia, proponuje zmiany w tym systemie i wdraża narzędzia służące jego udoskonalaniu. Prodziekan ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Ekonomii i Zarządzania koordynuje prace Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Na Wydziale powołana została Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia, kierowana przez Prodziekana ds. Jakości Kształcenia, która nadzoruje realizację procedur jakości. Formalną kontrolę dyscypliny zajęć dydaktycznych, jakości procesu kształcenia, metod nauczania, metod oceniania, materiałów dydaktycznych prowadzą Kierownicy Katedry odpowiedzialnych za dany kierunek studiów.

Wewnętrzny system jakości obejmuje następujące obszary:

- system oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych,
- system weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia praktyk/stażu,
- system sprawdzania końcowych efektów (proces dyplomowania),

System upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości procesu kształcenia i uzyskiwanych efektów kształcenia jest wpisany w system raportowania dla wydziałowej i uczelnianej komisji ds. jakości częściowych elementów otrzymywanych z katedr czy osób odpowiedzialnych za poszczególne procesy.

System jest systematycznie doskonalony i ma charakter prawie kompleksowy.

8.2)

W Katedrach funkcjonują Rady Eksperckie, które składają się z interesariuszy zewnętrznych, do których należą przedstawiciele rynku pracy, organizacji społecznych i absolwenci. Do jej zadań należy: w szczególności opiniowanie, tworzenie, ewaluacja i rozwój programów kształcenia, metod kształcenia, metod oceniania i innych aspektów związanych z jakością kształcenia, doradzanie w zakresie rozwoju praktycznej części procesu kształcenia.

W procesie tworzenia, ewaluacji i udoskonalania efektów kształcenia, a tym samym programów i planów kształcenia, stosuje się analizę wyników osiągniętych przez studentów, metody oceny pracy studenta, ankiety studenckie i absolwentów.

W działaniach tych biorą udział interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni, do których zaliczamy studentów, przedstawicieli biznesu, organizacji międzynarodowych (rządowych i pozarządowych) oraz absolwentów. Weryfikacja efektów przeprowadzana jest również w oparciu o opinie absolwentów, którzy zakończyli studia na uczelni i rozpoczęli pracę zawodową, dzięki temu mogą wnosić niezbędną wartość dodaną i dzielić się swoimi

doświadczeniami wskazując na efekty, których osiągnięcie ma największe znaczenie dla dalszego rozwoju zawodowego i naukowego.

Stopień zaangażowania studentów jakością kształcenia należy ocenić pozytywnie. Ma na to wpływ fakt, iż Samorząd Studencki co semestr organizuje i przeprowadza proces ankietyzacji, w której studenci mają możliwość oceny pracowników prowadzących zajęcia dydaktyczne. Opracowane zostały różne rodzaje ankiet, w tym dla Studium Języków Obcych oraz dla studiów walidowanych. Forma „papierowa” ankiety jest zdaniem studentów odpowiednia i zapewniająca im anonimowość. Ankieta podstawowa dla wszystkich studentów zawiera pytania zamknięte i otwarte. Pytania zamknięte badają i oceniają m.in. satysfakcję z zajęć, metodę prowadzenia zajęć, możliwość zrealizowania zakładanych efektów kształcenia, stopień zgodności realizowanych treści kształcenia z sylabussem, itp. Pytania otwarte rozwijają zagadnienia badane w pytaniach zamkniętych w zakresie ogólnej oceny prowadzącego, jak również dają możliwość przedstawienia największych atutów poszczególnych zajęć oraz zaproponowania zmian, które podniosą ich jakość.

Duża rola Samorządu w przeprowadzaniu i organizacji procesu ankietyzacji wpływa znacząco na zaangażowanie jego członków, a także na fakt postrzegania organizacji jako dbającej o interesy studentów. Podczas spotkania studenci wskazywali jednak na zbyt skromną informację zwrotną na temat wyników przeprowadzanej ankietyzacji.

Samorząd studencki ma wpływ na działania podejmowane w związku z wynikami ankietyzacji, dzięki czemu studenci widzą dużą rolę systemu, który pozwala im na wyrażanie swoich opinii o studiach a także o pracownikach.

Tabela nr 1. Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia (odrębnie dla każdego poziomu kompetencji).

Zakładane efekty kształcenia	program i plan studiów	kadra	infrastruktura dydaktyczna/biblioteka	działalność naukowa	działalność międzynarodowa	organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego (ocena: w pełni)

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w Uczelni Łazarskiego w Warszawie od 2007 r. jest udoskonalany poprzez dostosowanie jego do aktualnych wymogów prawa. Wewnętrzne przepisy prawne normujące proces zapewnienia jakości w Uczelni Łazarskiego odnoszą się do wszystkich elementów procesu kształcenia. Wydziałowa Komisja ds. jakości kształcenia kierowana przez Prodziekana ds. jakości kształcenia, wypełnia zadania z zakresu koordynacji prac nad systemem jakości kształcenia, proponuje zmiany w tym systemie i wdraża narzędzia służące jego udoskonalaniu.

8.2) Rady Ekspertckie składa się z interesariuszy zewnętrznych, do których należą przedstawiciele rynku pracy, organizacji społecznych i absolwenci. Do jej zadań należy: w szczególności opiniowanie, tworzenie, ewaluacja i rozwój programów kształcenia,

metod kształcenia, metod oceniania i innych aspektów związanych z jakością kształcenia, doradzanie w zakresie rozwoju praktycznej części procesu kształcenia. Również w procesie organizacji systemu zapewniania jakości kształcenia studenci odgrywają ważną rolę.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco (6)	W pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1. koncepcja rozwoju kierunku		X			
2. cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3. program studiów		X			
4. zasoby kadrowe		X			
5. infrastruktura dydaktyczna		X			
6. prowadzenie badań naukowych	Nie dotyczy				
7. system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8. wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

Kierunek finanse i rachunkowość ma pełne możliwości rozwoju z uwagi na wysoko kwalifikowaną kadrę akademicką oraz znaczące zmotywowanie studentów do studiowania na kierunku finanse i rachunkowość. Wizytacja wskazała że wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wdrożony choć wymaga doskonalenia w zakresie oceny efektów kształcenia, zasad oceny studentów oraz procesu dyplomowania. Wszystkie zalecenia zespołu akredytacyjnego z 2007 roku zostały zrealizowane.